

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 2 Μαΐου 2018, με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Προεδρεύων Αντιπρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου και Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Σταμάτης Πουλής, Δημήτριος Πέππας, Αγγελική Μυλωνά, Στυλιανός Λεντιδάκης, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπτης, Ειρήνη Κατσικέρη, Γεωργία Παπαναγοπούλου και Νεκταρία Δουλιανάκη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος της Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Χρυσούλας Καραμαδούκη.

Για να δικάσει την από 8.7.2016 (ΑΒΔ 1411/11.7.2016) αίτηση αναίρεσης και τους από 12.4.2018 (ΑΒΔ 878/12.4.2018) πρόσθετους λόγους αναίρεσης των:

- 1) ... του ..., κατοίκου ... (...),
- 2) ... του ..., κατοίκου ... (...),
- 3) ... του ..., κατοίκου ... (...),
- 4) ... του ..., κατοίκου ... (...),
- 5) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...),
- 6) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...)
- 7) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...),
- 8) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...),
- 9) ... του ..., κατοίκου ... (...),
- 10) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...),
- 11) ... .., κατοίκου ... (οδός ...),
- 12) ... .., κατοίκου ... (οδός ...),
- 13) ... .., κατοίκου ... (...),
- 14) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...) και
- 15) ... του ..., κατοίκου ... (οδός ...), οι οποίοι παραστάθηκαν διά

του πληρεξουσίου τους δικηγόρου Χαράλαμπου Χρυσανθάκη (ΑΜ/ΔΣΑ 11855).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη.

Κατά του Δήμου ... ..., όπως εκπροσωπείται νόμιμα, ο οποίος παραστάθηκε διά της πληρεξούσιας δικηγόρου του Όλγας Ρεκουνιώτη (ΑΜ/ΔΣΑ 14063).

Με την αίτηση αυτή επιδιώκεται η αναίρεση της 870/2016 απόφασης του VII Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο των αναιρεσειόντων, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της αίτησης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αίτησης.

Την πληρεξούσια δικηγόρο του Δήμου ... ..., η οποία ζήτησε την απόρριψη της αίτησης και

Τον Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη αυτής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, με παρόντες τους Δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από την Αντιπρόεδρο Άννα Λιγωμένου και τους Συμβούλους Γεώργιο Βοΐλη, Σταμάτιο Πουλή, Αγγελική Μυλωνά, Στυλιανό Λεντιδάκη, Θεολογία Γναρδέλλη, Ασημίνα Σακελλαρίου, Ειρήνη Κατσικέρη και Γεωργία Παναναγοπούλου, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981).

**Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Νεκταρίας Δουλιανάκη και
Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα
Σκέφθηκε κατά τον νόμο**

1. Για την κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως κατά της 870/2016 απόφασης του VII Τμήματος έχει καταβληθεί, σύμφωνα με το άρθρο 73 (παρ. 3 περ. δ) του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (ν. 4129/2013, φ. 52 Α'), ποσό παραβόλου 1.500 ευρώ (βλ. το ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό ...).

2. Η αίτηση αυτή έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και κατά τα λοιπά νομότυπα. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ως προς τη βασιμότητα των λόγων της.

3. Η αναιρεσιβαλλομένη δέχθηκε ότι νομίμως καταλογίστηκαν με την 47/21.1.2011 πράξη του Β' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου οι ήδη αναιρεσιέοντες υπό την ιδιότητα αυτών ως Δήμαρχος του Δήμου ... (υπό

στοιχείο 1 αιτών), μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου και της Δημαρχιακής Επιτροπής του Δήμου ... (υπό στοιχεία 2 έως 10 αιτούντες), κληρονόμοι του προαποβιώσαντος Δημοτικού Συμβούλου ... ... (υπό στοιχεία 11 έως 13 αιτούντες), Ελεγκτής εσόδων - εξόδων που διεξήγαγε την ταμειακή υπηρεσία του Δήμου ... (υπό στοιχείο 14 αιτών) και Προϊσταμένη Οικονομικού του Δήμου ... (υπό στοιχείο 15 αιτούσα), για την αποκατάσταση του ελλείμματος που διαπιστώθηκε στη διαχείριση του οικονομικού έτους 2000 του Δήμου ... ..., το οποίο προέρχεται από μη νόμιμες δαπάνες. Με την ως άνω πράξη οι αιτούντες καταλογίστηκαν αλληλεγγύως με ποσά που φέρεται ότι αντιστοιχούν σε έλλειμμα στη διαχείριση του Δήμου ... ..., κατά το οικονομικό έτος 2000. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δέχθηκε εν μέρει την έφεση των αναιρεσιδόντων κατά της 47/21.1.2011 καταλογιστικής πράξης του Β΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η αναιρεσιβαλλόμενη μεταρρύθμισε την ως άνω πράξη και περιόρισε το ποσό του καταλογισμού κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα σε αυτήν.

4. Το ζήτημα της παραγραφής των επίδικων απαιτήσεων που εγείρεται διά υπομνήματος (ΕΛΣ Ολ. 2218/2014), ως λόγος αναιρέσεως, θα εξετασθεί πάντως αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο τούτο, δικάζον αναιρετικώς, διότι αφορά στην ερμηνεία νέας ρυθμίσεως ως προς την εφαρμογή της σε αναιρετική δίκη, για να αποφανθεί δε το Δικαστήριο επί του ζητήματος δεν απαιτείται νέα έρευνα του πραγματικού μέρους της υπόθεσης.

5. Στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο (ν. 4129/2013, φ. 52 Α΄) ορίζεται στο άρθρο 93, όπως η παράγραφος 1 αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 39 του ν. 4509/2017 (Α΄ 201) και ισχύει από τη δημοσίευση, στις 22.12.2017, του νόμου αυτού: «α. Η αξίωση του δικαιούχου να απαιτήσει την αναπλήρωση του διαχειριστικού ελλείμματος με την έκδοση καταλογιστικής πράξης εις βάρος του υποχρέου παραγράφεται μετά την πάροδο δέκα (10) ετών από τη λήξη του οικονομικού έτους εντός του οποίου δημιουργήθηκε το έλλειμμα. Αν το διαχειριστικό έλλειμμα προήλθε από αξιόποινη πράξη για την οποία έχει ασκηθεί ποινική δίωξη μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος, η παραγραφή του προηγούμενου εδαφίου αναστέλλεται μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης του ποινικού δικαστηρίου επί της ασκηθείσας ποινικής δίωξης. β. Τα δικαιολογητικά ενταλμάτων πληρωμής και κάθε διαχείρισης φυλάσσονται για χρονικό διάστημα δέκα (10) ετών, το οποίο, εφόσον εντός του χρόνου αυτού έχουν συνταχθεί Φύλλα Μεταβολών και Ελλείψεων και εκκρεμεί διαδικασία καταλογισμού, παρατείνεται μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης για τη δημοσιονομική διαφορά».

6. Στην αιτιολογική έκθεση της ανωτέρω διάταξης αναφέρεται: «Με την προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι η αξίωση προς καταλογισμό υπολόγου χρηματικής διαχείρισης παραγράφεται μετά την πάροδο δέκα (10) ετών από τη δημιουργία του ελλείμματος και ότι τα δικαιολογητικά των ενταλμάτων πληρωμής και λοιπά διαχειριστικά στοιχεία που δεν έχουν ελεγχθεί, φυλάσσονται στο εξής για δέκα (10) έτη από τη λήξη του οικονομικού έτους στο οποίο αφορούν. Η αρχή της ασφάλειας του δικαίου, η οποία απορρέει από την αρχή του κράτους δικαίου και ιδίως από τις διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 1 και 25 παράγραφος 1 εδάφιο α' του Συντάγματος, ειδικότερη εκδήλωση της οποίας αποτελεί η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, επιβάλλει, ιδίως, τη σαφήνεια και την προβλέψιμη εφαρμογή των διατάξεων και πρέπει να τηρείται με ιδιαίτερη αυστηρότητα, όταν πρόκειται για διατάξεις που μπορούν να έχουν σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις στους ενδιαφερόμενους. Ειδικότερα, η ως άνω θεμελιώδης αρχή απαιτεί την ύπαρξη ειδικής προθεσμίας παραγραφής και για την περίπτωση ενίσχυσης του κατασταλτικού ελέγχου, η οποία πρέπει να ορίζεται εκ των προτέρων, δεδομένου ότι μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ειδική διάταξη περί τούτου. Η παραγραφή αυτή πρέπει επίσης, να έχει, συνολικά, εύλογη διάρκεια, δηλαδή να συνάδει προς την αρχή της αναλογικότητας, ώστε να επιτρέπει τον αποτελεσματικό έλεγχο και να μην αφήνει τους μεν υπολόγους έκθετους σε μακρά περίοδο ανασφάλειας δικαίου -που αποτελεί παράγοντα αποτρεπτικό για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων με δυσμενείς επιπτώσεις στην εθνική οικονομία- και στον κίνδυνο να μην είναι πλέον σε θέση, μετά την παρέλευση μακρού χρόνου από το γεγονός που γεννά την υποχρέωση, να αμυνθούν προσηκόντως έναντι σχετικού ελέγχου, το δε Δημόσιο έκθετο στον κίνδυνο αδυναμίας ανάκτησης του δημοσίου χρήματος μέσω της καταλογιστικής διαδικασίας. Ενόψει αυτών, ο ορισμός της παραγραφής σε δέκα (10) έτη και η συνακόλουθη αντίστοιχη σύντμηση του χρόνου φύλαξης των διαχειριστικών στοιχείων κρίνεται αναγκαία για λόγους ασφάλειας δικαίου, προκειμένου να εκκαθαρίζονται εντός ευλόγου χρόνου οι αξιώσεις του Δημοσίου, των ΟΤΑ α' και β' βαθμού και των λοιπών νομικών προσώπων που υπάγονται στον κατασταλτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και να εκδίδονται οι οικείες καταλογιστικές πράξεις εις βάρος των υποχρέων (υπολόγων, συνευθυνομένων, αχρεωστήτως λαβόντων) για την αποκατάσταση των ελλειμμάτων που διαπιστώνονται. Επιπλέον, ο περιορισμός του χρόνου παραγραφής επιβάλλεται για την αναβάθμιση του κατασταλτικού ελέγχου, ο οποίος θα καταστεί αμεσότερος και, ως εκ τούτου, ουσιαστικότερος και πλέον αποτελεσματικός, με συνέπεια την περαιτέρω διαφύλαξη των συμφερόντων του Δημοσίου.».

7. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, όταν το κείμενο μιας νομοθετικής ρύθμισης είναι σαφές ως προς τη σημασία του, τούτο δεν

δύναται να ερμηνευθεί άλλως επειδή είτε η οικεία ρύθμιση τίθεται σε νομοθέτημα με ειδικότερο αντικείμενο είτε ο τίτλος του άρθρου εντός του οποίου η εν λόγω ρύθμιση εντάχθηκε περιγράφει στενότερα το περιεχόμενο του άρθρου. Εξ άλλου, όταν ο νομοθέτης εισάγει ρύθμιση επικαλούμενος, στην οικεία αιτιολογική έκθεση, λόγους δημοσίας τάξεως συνηγορούντες στην άμεση ισχύ της, δεν είναι επιτρεπτό στη δικαστική εξουσία να ανατρέψει τον επιδιωκόμενο νομοθετικό σκοπό μέσω της τεχνικής της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας αυτής αποδίδοντάς της κανονιστικό περιεχόμενο προδήλως αντίθετο σ' αυτό που ο ιστορικός νομοθέτης ηθέλησε. Τέλος, όταν εγείρεται, έστω και οίκοθεν, ζήτημα συνταγματικότητας της νομοθετικής διάταξης την οποία το Δικαστήριο καλείται να εφαρμόσει, η εξέταση του ζητήματος τούτου από το Δικαστήριο, σεβόμενο την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, δεν είναι επιτρεπτό να επιχειρηθεί προτού να διερευνηθεί πλήρως, μέσω της ερμηνείας της, η έννοια της αμφισβητηθείσας διάταξης έτσι που η έρευνα της συνταγματικότητας αυτής και η σχετική κρίση να στηριχθεί σε ό,τι η νομοθετική εξουσία αποτύπωσε όντως ως κανόνα δικαίου στην εν λόγω διάταξη.

8. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η παραγραφή των αξιώσεων του Δημοσίου και των νομικών προσώπων με αντίστοιχες αξιώσεις κατά των οφειλετών τους δεν υπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του κοινού νομοθέτη, αλλά υποβάλλεται χρονικώς, πρώτον, σε ανώτατο όριο που υπαγορεύεται από την αρχή της ασφάλειας του δικαίου, ειδικότερη έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου, ώστε να μην εκκρεμεί απεριορίστως εις βάρος των οφειλετών η απειλή ενεργοποίησης της αξίωσης και, δεύτερον, σε κατώτατο όριο που υπαγορεύεται από την αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, απόρροια και αυτή της αρχής του κράτους δικαίου, ώστε να μην παραιτείται προώρως και επομένως χαριστικώς το Δημόσιο αξιώσεών του που θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν. Εντός του πλαισίου των δύο ως άνω χρονικών ορίων ο κοινός νομοθέτης έχει ευρεία ευχέρεια, εκτιμώντας τις ειδικότερες περιστάσεις, να ορίζει τον χρόνο παραγραφής, ο οποίος πάντως υπόκειται, από το Δικαστήριο τούτο ασκούντος έλεγχο συνταγματικότητας των νόμων, σε έλεγχο ακραίων ορίων.

9. Εξ άλλου, κινούμενος στα ως άνω όρια της ευρείας αυτού διακριτικής ευχέρειας, ο κοινός νομοθέτης, όταν περιορίζει τον χρόνο παραγραφής, επικαλούμενος μάλιστα συνταγματικές αρχές όπως την ασφάλεια του δικαίου και τα δικαιώματα άμυνας του καταλογιζομένου, δεν θίγει την κατά το άρθρο 98 παρ. 1 του Συντάγματος αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου προς έλεγχο των δημόσιων λογαριασμών και των οικείων υπολόγων, δοθέντος ότι η αρμοδιότητα αυτή του Δικαστηρίου, ενεργούντος ως ανώτατος ελεγκτικός θεσμός της χώρας, ρυθμίζεται και

ασκείται όπως ορίζεται στην παράγραφο 2 του ανωτέρω άρθρου του Συντάγματος σύμφωνα με τον νόμο, στην έννοια του οποίου περιλαμβάνεται και ο σεβασμός σε ουσιαστικού χαρακτήρα νομοθετικές ρυθμίσεις οι οποίες, όπως η προκείμενη περί δεκαετούς παραγραφής, υπάγονται στη διακριτική ευχέρεια του κοινού νομοθέτη.

10. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η ρύθμιση που παρατέθηκε στη σκέψη 5 έχει την έννοια, ανεξαρτήτως του νομοθετήματος εντός του οποίου εντάχθηκε και του τίτλου του άρθρου υπό το οποίο διατυπώνεται, ότι δι' αυτής θεσπίζεται από τη λήξη του οικονομικού έτους εντός του οποίου δημιουργήθηκε το διαχειριστικό έλλειμμα γενική δεκαετής παραγραφή για την αξίωση του δικαιούχου να απαιτήσει αναπλήρωση του ελλείμματος με την έκδοση καταλογιστικής πράξης εις βάρος του υποχρέου και ότι με την ίδια διάταξη επιβάλλεται γενική υποχρέωση φύλαξης των δικαιολογητικών κάθε διαχείρισης για χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στον κατά τα ανωτέρω χρόνο κατά τον οποίο παραμένει ενεργός η αξίωση του δικαιούχου προς αναπλήρωση από τον υπόχρεο του διαχειριστικού ελλείμματος για το οποίο ο τελευταίος ευθύνεται. Κατά την κρίση δε του Δικαστηρίου, επειδή με τη ρύθμιση που παρατέθηκε στη σκέψη 5 προβλέπεται η παράταση του κατά τα ανωτέρω χρόνου φύλαξης των δικαιολογητικών αν εντός της δεκαετίας συντάχθηκαν φύλλα μεταβολών και ελλείψεων και εκκρεμεί διαδικασία καταλογισμού, κατά συνεκδοχή, η ως άνω παράταση δεν αφορά μόνον τη φύλαξη των δικαιολογητικών αλλά και αυτήν την ίδια την παραγραφή της αξίωσης αναπλήρωσης ελλείμματος, που αναγκαιώς συνδέεται με την εν λόγω φύλαξη, η οποία δεν θα μπορούσε διαφορετικά να δικαιολογήσει τη σύνδεσή της με εκκρεμή διαδικασία καταλογισμού και φύλλα μεταβολών και ελλείψεων που ρητώς απαιτείται να συντρέχουν.

11. Έχοντας τη σημασία που περιγράφηκε στην προηγούμενη σκέψη, η διάταξη του άρθρου 93 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως τροποποιηθείσα ισχύει, αντικατέστησε, υπό την επιφύλαξη της παράτασης του χρόνου της δεκαετούς παραγραφής αν έχουν συνταχθεί φύλλα μεταβολών και ελλείψεων και εκκρεμεί η διαδικασία καταλογισμού, την κατά το άρθρο 249 του ΑΚ ισχύουσα για τις απαιτήσεις αυτές γενική εικοσαετή παραγραφή. Η διάταξη δε αυτή αντικατέστησε την εικοσαετή παραγραφή του Αστικού Κώδικα και για τις αξιώσεις που ήδη υφίσταντο κατά τον χρόνο της έναρξης ισχύος της, και όχι μόνο για αυτές που γεννώνται από της ισχύος της και εφεξής, καθόσον μια τέτοια ερμηνεία της διάταξης, που θα απωθούσε την πρακτική αποτελεσματικότητά της επί μια δεκαετία και πλέον, δεν ανταποκρίνεται στον νομοθετικό σκοπό άμεσης διευθέτησης του προβλήματος, στον οποίο αναφέρεται η ήδη παρατεθείσα αιτιολογική έκθεση.

12. Το Δικαστήριο επισημαίνει πάντως ότι η ρύθμιση στην οποία αναφέρονται οι προηγούμενες σκέψεις της απόφασής του δεν καταλαμβάνει παντάπασι περιπτώσεις κατά τις οποίες η διαδικασία καταλογισμού έχει ολοκληρωθεί με κατάληξη την έκδοση καταλογιστικής απόφασης και μάλιστα από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ούτε το γράμμα της εν λόγω διάταξης ούτε όσα αναφέρονται στην αιτιολογική αυτής έκθεση παρέχουν το παραμικρό επιχείρημα ότι μια τέτοια καταλογιστική απόφαση μπορεί να θιγεί από την εισαγόμενη με τη διάταξη δεκαετή παραγραφή. Συνεπώς, καταλογισμός ελλείμματος με απόφαση οργάνου εντασσόμενου στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ανεξάρτητα από τον χρόνο κατά τον οποίο συντελέστηκε, δεν υπόκειται στη ρύθμιση περί παραγραφής που θεσπίζεται με τη διάταξη του άρθρου 93 παρ. 1 όπως ισχύει του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο.

13. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως δέχθηκε η αναιρεσιβαλλομένη, ο καταλογισμός των αναιρεσειόντων αφορά σε δαπάνες που διενεργήθηκαν το οικονομικό έτος 2000. Η 47/21.1.2011 καταλογιστική πράξη του Β' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε βάρος τους εκδόθηκε στις 21.1.2011 και τους κοινοποιήθηκε κατά τους ισχυρισμούς τους το έτος 2013.

14. Με βάση τα περιγραφόμενα στην προηγούμενη σκέψη πραγματικά περιστατικά και όσα έγιναν δεκτά στις προηγηθείσες αυτής νομικές σκέψεις, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επικαλούμενη από τους αναιρεσειόντες ρύθμιση περί παραγραφής των αξιώσεων εις βάρος τους δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στην περίπτωσή τους, διότι η ρύθμιση αυτή προβλέπει, κατά τη ρητή αυτής διατύπωση, την παραγραφή απαίτησης για αναπλήρωση ελλείμματος με έκδοση καταλογιστικής πράξης, όχι δε και απαίτησης που αναγνωρίστηκε ήδη με την έκδοση καταλογιστικής απόφασης και μάλιστα από το Ελεγκτικό Συνέδριο κατά την άσκηση της συνταγματικής αυτού αρμοδιότητας προς έλεγχο των δημόσιων λογαριασμών και των οικείων αυτών υπολόγων. Συνεπώς, είναι αβάσιμος και απορριπτέος ο σχετικός ισχυρισμός που προβάλλεται με υπόμνημα από τους αναιρεσειόντες και που εξετάστηκε, εν πάση περιπτώσει, αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο ως δημοσίας τάξεως λόγω του μείζονος σημασίας ζητήματος που έθεσε.

15. Η Σύμβουλος Βασιλική Σοφιανού διατύπωσε την ακόλουθη ειδικότερη γνώμη, με την οποία συντάσσονται και η Αντιπρόεδρος Μαρία Βλαχάκη και η Σύμβουλος (και ήδη Αντιπρόεδρος) Μαρία Αθανασοπούλου: Από τη διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 49 του π.δ/τος 1225/1981, που εφαρμόζεται και στην κατ' αναίρεση δίκη (άρθρ. 117 π.δ. 1225/1981), απορρέει, αφενός μεν, ο κανόνας ότι το Δικαστήριο κατ' αρχήν εφαρμόζει στο στάδιο της αναίρεσης το νόμο που ίσχυε κατά το χρόνο

έκδοσης της εκκαλούμενης πράξης ή απόφασης και όχι τυχόν ισχύοντα νεότερο νόμο που δεν έχει αναδρομική δύναμη, αφετέρου δε, η γενική δικονομική αρχή κατά την οποία νόμος που εκδόθηκε μετά τη δημοσίευση της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης δεν εφαρμόζεται στην αναιρετική δίκη και αν προσδόθηκε σ' αυτόν αναδρομική δύναμη, εκτός αν με ρητή και ειδική διάταξη επεκτείνεται η εφαρμογή του και επί των τελεσιδίκως κριθέντων (βλ. ΕΛΣ Ολ. 318/2006, 1475/2005). Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 39 του ν. 4509/2017 αλλά και από την οικεία αιτιολογική έκθεση (βλ. σκ. 6 της παρούσας) δεν προκύπτει ούτε μπορεί να συναχθεί βούληση του νομοθέτη για την εφαρμογή των ρυθμίσεων αυτών σε τελεσιδίκως κριθείσες δημοσιονομικές διαφορές, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, ούτε καν για την ανατροπή των ήδη συντελεσθέντων καταλογισμών (βλ. συναφώς σκ. 10 της πλειοψηφίας). Αντιθέτως, στην αιτιολογική έκθεση δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αποτελεσματικότητα των κατασταλτικών ελέγχων και στην ταχεία εκκαθάριση των αξιώσεων με προβολή στο μέλλον και όχι με πρόθεση ανατροπής όσων ελέγχων έχουν αχθεί προς κρίση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή έχουν ήδη ολοκληρωθεί με την έκδοση καταλογιστικών πράξεων, πολλώ δε μάλλον δεν προκύπτει ότι ο νομοθέτης απέβλεψε σε ανατροπή ελέγχων που έχουν κριθεί με δύναμη δεδικασμένου από το Δικαστήριο (βλ. μεταξύ άλλων τα πρακτικά της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης επί των συζητήσεων του οικείου νομοσχεδίου της 15.12.2017). Εξ άλλου, εάν βούληση του νομοθέτη ήταν η διάταξη αυτή να ισχύσει αναδρομικά, υπ' αυτή την έννοια, όφειλε πάντως να το προβλέψει ρητά, προκειμένου να προσδιορισθεί ο χρονικός ορίζοντας μέχρι τον οποίο θέλησε την επέκταση της αναδρομικότητας, δηλαδή το βάθος του χρόνου στον οποίο η ρύθμιση έπρεπε να ανατρέξει στο παρελθόν, εν όψει και των σοβαρών δημοσιονομικών συνεπειών της θεσπιζόμενης ρύθμισης (πρβλ. ΑΠ Ολ. 16/2007). Και τούτο, διότι μία τέτοια αναδρομή θα είχε ως συνέπεια τη μαζική ανατροπή απαιτήσεων από τον έλεγχο των λογαριασμών, τη σοβαρή απώλεια εσόδων, τη διαγραφή χρεών υπολόγων και αχρεωστήτως λαβόντων, ακόμη δε και την υποχρέωση των οικείων φορέων να επιστρέψουν ήδη καταβληθέντα από τους υπόχρεους ποσά, ενώ δεν έχει γίνει καμία εκτίμηση του δημοσιονομικού κινδύνου της ρύθμισης, κατά παράβαση των συνταγματικών αρχών της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και της θεσμικής τους εγγύησης κατ' άρθρο 98 παρ. 1 περ. γ' του Συντάγματος (βλ. σχετικές επισημάνσεις στις κατ' άρθρο 75 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος εκθέσεις επί της οικείας διάταξης για την απώλεια εσόδων σε περίπτωση παραγραφής χωρίς να έχουν παρασχεθεί στοιχεία από το αρμόδιο Υπουργείο, βλ. ΕΛΣ Ολ. πρακτ. 4^{ης} Γεν. Συν/σης της 5.2.2020, 26^{ης} Γεν. Συν/σης της 17.12.2014, πρβλ. ΕΛΣ Ολ. 137/2019, 1277, 32/2018, 244/2017). Υπό την εκδοχή δε, κατά την οποία η ρύθμιση περί δεκαετούς παραγραφής καταλαμβάνει

αναδρομικά και ήδη τελεσιδικώς κριθείσες δημοσιονομικές διαφορές, η νέα διάταξη θα υπέκρυπτε νομιμοποίηση δαπανών ήδη τελεσιδικώς διαγνωσθεισών ως παράνομων, κατ' ανεπίτρεπτη επέμβαση της νομοθετικής στη δικαστική λειτουργία, σύμφωνα με τα άρθρα 26 παρ. 1 και 98 του Συντάγματος, χωρίς κανένα απολύτως συμβατό με τους όρους επιτρεπτής νομιμοποίησης κριτήριο, εν όψει της αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, όπως ο μη ουσιώδης χαρακτήρας της παρατυπίας (βλ. σχετικά τις διατάξεις του άρθρου 34 του ν. 3801/2009, φ. 163 Α', ΕλΣ Ολ. 1929/2018, 981/2016, βλ. και ΕλΣ Ολ. 2218, 1810/2014, 4933, 1983/2013, 2293, 506/2011). Μία τέτοια ερμηνεία, θα αντέβαινε και στην αρχή της ισότητας κατ' άρθρα 4 παρ. 1 και 4 παρ. 5 του Συντάγματος, αφού θα ανέτρεπε παρελθούσες καταστάσεις με βάση το όλως τυχαίο κριτήριο του χρόνου θέσπισης της νέας διάταξης και του αμετάκλητου ή μη της κρίσης επί της δημοσιονομικής ευθύνης πριν ή μετά τη ρύθμιση, διαχωρίζοντας κατά τρόπο αυθαίρετο τους δημοσιονομικά υπεύθυνους, οι οποίοι εξ αρχής γνώριζαν ότι η ευθύνη τους είχε εικοσαετή και όχι δεκαετή χρονικό ορίζοντα, ενώ με την απαλλαγή τους θα επιρριπτόταν το βάρος αποκατάστασης των δημόσιων πόρων στους πολίτες. Περαιτέρω, τα μέτρα διόρθωσης των δημόσιων λογαριασμών και προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των δημόσιων φορέων, όπως οι καταλογισμοί των δημόσιων υπολόγων, των συνευθυνόμενων και των αχρεωστήτως λαβόντων, δεν συνιστούν ποινές ή κυρώσεις ποινικού χαρακτήρα (βλ. ΕλΣ Ολ. 271/2019, 740, 741/2018, συναφώς απόφ. ΕΔΔΑ της 20.4.2006 *Martinie κατά Γαλλίας*, περί της «αστικής» κατά την ΕΣΔΑ φύσης της διαφοράς από την αποκατάσταση των ελλειμμάτων εκ μέρους των δημοσίων υπολόγων), αλλά έχουν κατ' αρχήν αποκαταστατική λειτουργία (βλ. ΕλΣ Ι Τμ. 1809/2017, 1904/2016 και κατ' αναλογία βλ. αποφ. ΔΕΕ της 26.5.2014, C-260 & 261/14 «*Județul Neamț*», ό.π., σκ. 50, της 18.12.2014, C-599/13 «*Somalische Vereniging Amsterdam en Omgeving (Somvao) κατά Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*», σκ. 36, της 4.6.2009, C- 158/08 «*Agenzia Dogane Ufficio delle Dogane di Trieste κατά Pometon SpA*», σκ. 28 και της 14.12.2000, C-110/99 «*Emsland-Stärke GmbH - Hauptzollamt Hamburg-Jonas*», σκ. 56). Στο πλαίσιο αυτό, η ερμηνεία περί αναδρομικής εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 39 του ν. 4509/2017, υπό την έννοια ότι καταλαμβάνει μέχρι και τελεσιδικώς κριθείσες υποθέσεις, όπως εν προκειμένω, δεν υπαγορεύεται από την αρχή περί εφαρμογής της ευνοϊκότερης διάταξης μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης επί της διαφοράς, ανεξάρτητα από τη συγκρισιμότητα ή μη της επίμαχης διάταξης με τη μέχρι τώρα ισχύουσα γενική εικοσαετή παραγραφή του άρθρου 249 ΑΚ (βλ. ΕλΣ Ολ. 1385, 3283/2013, 2979/2012, 2444/2007, 1766/1993, 750/1991 κ.ά., Ι Τμ. 660, 426/2016, 629/2015, VII Τμ. 2001, 3734/2014) [βλ. επί των ποινικών υποθέσεων άρθρα 7 παρ. 1 του Συντάγματος και 2 του ΠΚ (ΑΠ Ολ. 759/1988, 616/2006, ΑΠ 507, 493/2012), άρθρο 7 παρ. 1

της ΕΣΔΑ, το οποίο εφαρμόζεται και επί διοικητικών κυρώσεων εάν έχουν «ποινικό χαρακτήρα» (βλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 19.9.2009 Scoppola κατά Ιταλίας (Scoppola No 2), σκ. 108 και ειδικά για τη μη εφαρμογή της αρχής επί διαδικαστικής φύσης παραγραφών αποφ. ΕΔΔΑ της 12.2.2013 Previtì κατά Ιταλίας και της 22.6.2000 Coeme κατά Βελγίου), άρθρο 49 παρ. 1 εδάφ. β' του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφ. ΔΕΚ της 3.5.2005, C-387/02 Silvio Berlusconi (C-387/02), Sergio Adelchi (C-391/02), Marcello Dell'Utri κ.λπ. (C-403/02) και επί διοικητικών κυρώσεων ΣτΕ 1438/2018, απόφ. ΔΕΚ της 11.3.2008, C-420/06 Rüdiger Jager κατά Amt für Landwirtschaft Bützow, σκ. 60)]. Κατόπιν αυτών, ο λόγος αυτός αναίρεσης, ανεξάρτητα από α) τα ζητήματα αντισυνταγματικότητας και εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 39 του ν. 4509/2017 και επί των εκκρεμών διαχειρίσεων, η εξέταση των οποίων (ζητημάτων) παρέλκει ως αλυσιτελής, λόγω της μη εφαρμογής της ρύθμισης στην υπό κρίση υπόθεση και β) το ότι προβάλλεται το πρώτον με απαραδέκτως υποβληθέν δικόγραφο πρόσθετων λόγων που εκτιμήθηκε ως υπόμνημα προς ανάπτυξη και όχι προς συμπλήρωση των λόγων αναίρεσης, κατ' άρθρο 29 παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981 (βλ. ΕλΣ Ολ. 705/2019, 2922/2015), είναι σε κάθε περίπτωση απορριπτέος ως αβάσιμος.

16. Με τον δωδέκατο λόγο αναίρεσης, που εξετάζεται ως πρώτος, προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των διεπουσών την ένδικη υπόθεση διατάξεων άλλως κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας (πλημμελής αιτιολογία) το δικάσαν Τμήμα δέχτηκε ότι η καταλογιστική πράξη του Β' Κλιμακίου παρίσταται προσηκόντως αιτιολογημένη.

17. Στο π.δ. 1225/1981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου διατάξεων» (φ. 304 Α') ορίζονται τα εξής: Στο άρθρο 141: «Αι πράξεις των Τμημάτων και των Κλιμακίων εκδίδονται εν διασκέψει και περιέχουν: α) (...) ε) Αιτιολογικόν μετά μνείας της τυχόν μειοψηφίας. (...)». Στο άρθρο 159: «1. Επί τη βάσει του πορίσματος του ελέγχου των ετησίων εν γένει λογαριασμών των υπολόγων, εν συνδυασμώ προς τας υπό τούτων παρασχεθείσας πληροφορίας επί των κατά το άρθρον 154 του παρόντος φύλλων μεταβολών και ελλείψεων (...), η αρμοδία υπηρεσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου συντάσσει και υποβάλλει την έκθεσίν της επί της εν γένει διαχειρίσεως του υπολόγου, μετά σχετικού προσχεδίου πράξεως, εις τον Πρόεδρον του οικείου Κλιμακίου ίνα ενεργηθούν περαιτέρω τα εν άρθροις 135-142 του παρόντος οριζόμενα (...)». Στο άρθρο 161: «Το Ελεγκτικόν Συνέδριον έχον υπ' όψει του την κατά το άρθρον 159 έκθεσιν ως και την κατά το άρθρον 138 του παρόντος εισήγησιν, κηρύσσει διά πράξεώς του ως ορθώς έχοντας τους λογαριασμούς ή καταλογίζει μετά των νομίμων προσαυξήσεων, εις βάρος του υπολόγου το τυχόν έλλειμμα ή το εκ

παραλείψεως εισπράξεως πρόσκομμα ή βεβαιοί εις πίστωσιν αυτού το τυχόν πλεόνασμα». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι η εκδιδόμενη σε βάρος των υπευθύνων προσώπων (υπολόγων και λοιπών ευθυνομένων) καταλογιστική πράξη Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη και να αναφέρονται σε αυτή τα πραγματικά περιστατικά τα οποία θεμελιώνουν κατά νόμο την αξίωση του δικαιούχου κατά του υπόχρεου, δηλαδή τα στοιχεία εκείνα τα οποία δικαιολογούν την ιδιότητα του υπόχρεου ως υπολόγου έναντι του δικαιούχου, καθώς και τα στοιχεία που θεμελιώνουν την ύπαρξη και το ύψος του ελλείμματος, ως πράξη δε εκ του νόμου αιτιολογητέα, μπορεί κατά τα λοιπά ή αιτιολογία της να συμπληρώνεται από τα στοιχεία του φακέλου.

18. Στην υπό κρίση υπόθεση, το δικάσαν Τμήμα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι από το σώμα της καταλογιστικής πράξης προκύπτει η αναγκαία νομική και ιστορική αιτία που οδήγησε στον καταλογισμό των ήδη αναιρεσειόντων. Συγκεκριμένα, γίνεται επίκληση των κρίσιμων διατάξεων, με βάση τις οποίες κρίθηκαν οι καταλογιζόμενες σε βάρος αυτών δαπάνες ως μη νόμιμες, προσδιορίζεται το ύψος του διαπιστούμενου ελλείμματος και αναφέρονται οι πράξεις των αναιρεσειόντων (συμμετοχή στη λήψη των γενεσιουργών των μη νόμιμων δαπανών αποφάσεων ή υπογραφή ή πληρωμή των οικείων χρηματικών ενταλμάτων), που διενήργησαν επιδεικνύοντας τουλάχιστον ελαφρά αμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι οποίες (πράξεις) τελούν σε αιτιώδη συνάφεια με το διαπιστωθέν έλλειμμα, προσδίδουν σ' αυτούς την ιδιότητα του υπολόγου και θεμελιώνουν την εξ αυτής απορρέουσα ευθύνη τους προς αναπλήρωσή του.

19. Το Δικαστήριο κρίνει ότι το Τμήμα, που ειδικώς διέλαβε ότι στο σώμα της απόφασης αυτής γίνεται μνεία της ιδιότητας των αναιρεσειόντων, η οποία τους καθιστά υπολόγους, του τρόπου δημιουργίας του ελλείμματος, καθώς και των πράξεων και παραλείψεών τους που συνέβαλαν στη δημιουργία του ελλείμματος, ορθώς ερμήνευσε και εφάρμοσε τις ανωτέρω ουσιαστικές διατάξεις και δεν στέρησε την προσβαλλόμενη απόφασή του νόμιμης βάσης και αιτιολογίας αφού από το αιτιολογικό της προκύπτουν σαφώς τα περιστατικά που είναι αναγκαία για την κρίση του Δικαστηρίου, ως προς τη συνδρομή των νόμιμων όρων και προϋποθέσεων των διατάξεων που εφαρμόστηκαν. Ως εκ τούτου, ο δωδέκατος λόγος αναίρεσης είναι αβάσιμος και απορριπτέος.

20. Με τον ενδέκατο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως δεύτερος προβάλλεται, κατ' εκτίμηση, ότι το δικάσαν Τμήμα κατά παράβαση ουσιαστικού τύπου της διαδικασίας δεν απάντησε στον ουσιαστικό ισχυρισμό

περί μη τήρησης του δικαιώματος ακρόασης ως προς τους αχρεωστήτως λαβόντες και, περαιτέρω, κατά πλημμελή εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος δέχθηκε ότι τηρήθηκε ο ουσιώδης τύπος της προηγούμενης ακρόασης όσον αφορά τους ... .. και ... .., ενώ η επίδοση του οικείου Φύλλου Μεταβολών και Ελλείψεων σε αυτούς έγινε 4 έτη μετά τη σύνταξή του με συνέπεια την αποδυνάμωση των δικαιωμάτων άμυνάς τους, καθόσον το αρμόδιο όργανο είχε ήδη διαμορφώσει άποψη περί της ευθύνης και των καταλογιστέων προσώπων.

21. Στο άρθρο 22 (παρ. 4) του π.δ. 774/1980 «Οργανισμός του Ελεγκτικού Συνεδρίου» (φ. 189 Α'), που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζεται: «Διά τας κατά την επεξεργασίαν των λογαριασμών διαπιστούμενας ελλείψεις ή γεννωμένες αμφιβολίας συντάσσεται φύλλον μεταβολών και ελλείψεων αποστελλόμενον αρμοδίως διά την αναπλήρωσιν των διαπιστούμενων ελλείψεων και παροχήν των απαιτούμενων πληροφοριών κλπ., τασσομένης προς τούτο προθεσμίας ουχί νεωτέρας των 15 ημερών, ήτις δύναται να παραταθή επί εύλογον χρόνον» (βλ. και άρθρο 154 του π.δ. 1225/1981, φ. 304 Α'). Με τις διατάξεις αυτές επιβάλλεται στην ελεγκτική αρχή η υποχρέωση πρόσκλησης του ενδιαφερομένου για την παροχή πληροφοριών και η τήρηση, ως εκ τούτου, του ειδικού διαδικαστικού τύπου της προηγούμενης ενημέρωσης και πληροφόρησης αυτής και της λήψης υπόψη των ισχυρισμών του ενδιαφερομένου, που συνιστά, λόγω της δυνατότητας επίδρασής του στο περιεχόμενο της εκδιδόμενης καταλογιστικής πράξης, ουσιώδη τύπο της διαδικασίας έκδοσής της. Η ελεγκτική αρχή, πριν από την έκδοση καταλογιστικής πράξης σε βάρος του ευθυνομένου, υποχρεούται να του παράσχει μια πραγματική δυνατότητα είτε να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις του αναπληρώνοντας το έλλειμμα είτε να προβάλει λυσιτελώς τους αμυντικούς του ισχυρισμούς ως προς την ύπαρξη ή μη του ελλείμματος και την ύπαρξη νομικών ή πραγματικών λόγων που αίρουν ή περιορίζουν την ευθύνη του. Η δυνατότητα αυτή πρέπει να παρέχεται σε εύλογο χρόνο μετά την οριστικοποίηση και αποτύπωση των ευρημάτων του ελέγχου και των αιτιάσεων που του αποδίδονται ώστε να μην αποδυναμώνονται τα δικαιώματα άμυνάς του. Πάντως, η παρέλευση μακρού χρόνου για την κοινοποίηση στον θιγόμενο του Φύλλου Μεταβολών και Ελλείψεων δεν επηρεάζει άνευ ετέρου το κύρος της ελεγκτικής διαδικασίας και της συνεπεία αυτής εκδιδόμενης καταλογιστικής πράξης εκτός αν ο θιγόμενος ισχυριστεί και αποδείξει ότι η επικαλούμενη πλημμέλεια είναι ουσιώδης και επηρέασε το δικαίωμα και τη δυνατότητά του να αμυνθεί προσηκόντως και λυσιτελώς και να επηρεάσει το περιεχόμενο της καταλογιστικής πράξης και παραβιάζεται, ως εκ τούτου, το συνταγματικό δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του. Συνεπώς, για το παραδεκτό του λόγου αυτού εναπόκειται στον καταλογισθέντα να επικαλεστεί και να αποδείξει όχι

μόνον ότι η κοινοποίηση δεν έγινε εντός ευλόγου χρόνου αλλά και ότι η παράλειψη έγκαιρης κοινοποίησης του φύλλου επηρέασε τη διαδικαστική του θέση δηλαδή το δικαίωμα και τη δυνατότητά του να αμυνθεί προσηκόντως και λυσιτελώς και να επηρεάσει το περιεχόμενο της καταλογιστικής πράξης. Ο δε δικαστικός έλεγχος της βασιμότητας του λόγου αυτού αφορά στην εξακρίβωση του αν η διαδικαστική αυτή πλημμέλεια άσκησε εν τοις πράγμασι επίδραση στα δικαιώματα αυτού που την προβάλλει, περιορίζοντας τη δυνατότητά του να αμυνθεί προσηκόντως.

22. Στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με όσα ανελέγκτως έγιναν δεκτά με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα συνταχθέντα κατά την ελεγκτική διαδικασία 3/8.7.2003 και 5/24.1.2003 Φύλλα Μεταβολών και Ελλείψεων επιδόθηκαν στον ... .. και την ... .. στις 29.5.2007 (αποδεικτικό επίδοσης .../29.5.2007) και 30.5.2007 (αποδεικτικό επίδοσης .../30.5.2007). Με τις παραδοχές αυτές το δικάσαν Τμήμα απέρριψε τον προβληθέντα ενώπιόν του ισχυρισμό ότι η καταλογιστική αυτή πράξη εκδόθηκε χωρίς να παρασχεθεί στους ανωτέρω αναιρεσείοντες η δυνατότητα, πριν από την έκδοσή της, να διατυπώσουν τις απόψεις τους, αφενός ως αλυσιτελή δεδομένου ότι με την έφεσή τους δεν προέβαλαν τους ισχυρισμούς που στερήθηκαν τη δυνατότητα να διατυπώσουν ενώπιον της ελεγκτικής αρχής και, σε κάθε περίπτωση ως αβάσιμο, διότι κατά τα ανωτέρω, τους κοινοποιήθηκαν, πριν από την έκδοση της καταλογιστικής πράξης, τα 3/8.7.2003 και 5/24.1.2003 Φύλλα Μεταβολών και Ελλείψεων και, είχαν ως εκ τούτου, τη δυνατότητα να εκθέσουν τις απόψεις και αντιρρήσεις τους για τον εις βάρος τους καταλογισμό.

23. Εν όψει των ανωτέρω και δοθέντος ότι, από την επισκόπηση της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και του δικογράφου της έφεσης, δεν προκύπτει ότι οι αναιρεσείοντες είχαν ειδικώς προβάλει διά του εφετηρίου ισχυρισμό για την παραβίαση του συνταγματικού δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης, λόγω παρόδου 47 και 53 μηνών, αντίστοιχα, από τη σύνταξη των σχετικών ΦΜΕ και, επιπλέον, δεν επικαλέστηκαν ότι η μειονεκτική διαδικαστική τους θέση, εξαιτίας της πλημμέλειας αυτής, τους προκάλεσε συγκεκριμένη βλάβη στα αμυντικά τους δικαιώματα, ο ως άνω αναιρετικός λόγος, κατά το δεύτερο σκέλος του που προσάπτει στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση την αναιρετική πλημμέλεια της πλημμελούς εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος, αναφορικά με τους αναιρεσείοντες ... .. και ... .., είναι αβάσιμος και απορριπτός. Ομοίως, είναι απορριπτός και κατά το πρώτο σκέλος του, με το οποίο οι αναιρεσείοντες προβάλλουν ότι κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας το δικάσαν Τμήμα δεν απάντησε στον ουσιώδη ισχυρισμό περί μη τήρησης του δικαιώματος ακρόασης ως προς τους αχρεωστήτως λαβόντες, ως αλυσιτελής, καθόσον οι αναιρεσείοντες δεν

βλάπτονται από τυχόν μη τήρηση του δικαιώματος ακρόασης τρίτων ως προς αυτούς προσώπων.

24. Με τον πρώτο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως τρίτος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα: (α) Δεχόμενο ότι εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των άρθρων 238 παρ. 1 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα και 42 του Κώδικα περί Δικηγόρων (ν.δ. 3026/1954), πλημμελώς εφήρμοσε και εσφαλμένως ερμήνευσε τις διέπουσες την ένδικη υπόθεση διατάξεις του άρθρου 161 του ν.δ/τος 3026/1954 (φ. 235 Α΄) με τις οποίες ρυθμίζεται η δικηγορική αμοιβή επί καταρτίσεως ιδιωτικών εγγράφων. (β) Ομοίως, εσφαλμένως ερμήνευσε τις διατάξεις του άρθρου 238 παρ. 1 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, δεχόμενο ότι, αφενός, δεν επιτρέπεται η παράσταση δικηγόρου σε σύνθετες και σοβαρές περιπτώσεις σύνταξης δανειστικών συμβολαιογραφικών εγγράφων, όπως η επίμαχη, αφετέρου, ότι η δαπάνη αυτή δεν παρίσταται λειτουργική και, επιπλέον, ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006. Τούτο διότι η αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης καθιστά επιβεβλημένη τη νομική συνδρομή από δικηγόρο κατά τη σύναψη σοβαρών και πολύπλοκων συμβάσεων, προκειμένου να διασφαλίζονται τα συμφέροντα του Δήμου, οι δε υπηρεσίες που παρασχέθηκαν στο πλαίσιο της κατάρτισης και σύναψης των επίμαχων δανειστικών συμβολαίων αφορούσαν στη νομική υποστήριξη των δημοτικών υπηρεσιών, απαιτούσαν ειδικές γνώσεις και εμπειρία που εκφεύγουν της λειτουργικής δυνατότητας των δημοτικών οργάνων και υπηρεσιών και είχαν απολύτως εξειδικευμένο χαρακτήρα. (γ) Τέλος, με πλημμελή και ανεπαρκή αιτιολογία δέχθηκε ότι η ένδικη αμοιβή δεν αντιστοιχούσε στη συνολική αμοιβή του δικαιούχου δικηγόρου για τις παρασχεθείσες υπηρεσίες του κατά τα έτη 1999-2000, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η αμοιβή του για την παράστασή του επί της εκδοθείσας .../1999 απόφασης του Εφετείου Αθηνών περί καθορισμού οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης απαλλοτριωθέντος ακινήτου του Δήμου και επί της εκδοθείσας .../1999 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών περί αναγνώρισης του Δήμου ως δικαιούχου της αποζημίωσης για απαλλοτριωθέν ακίνητό του.

25. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 (φ. 195 Α΄), όπως ερμηνεύθηκαν αυθεντικά με εκείνες του άρθρου 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006 (φ. 57 Α΄) θεωρούνται νόμιμες οι δαπάνες που πληρώθηκαν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2003, μεταξύ άλλων, από δήμους, σε βάρος των προϋπολογισμών τους, εφόσον αυτές «(α) προβλέπονται από τις οικείες διατάξεις ή συνάδουν προδήλως με την αποστολή και τις αρμοδιότητες των παραπάνω φορέων, (β) έχουν εγκριθεί και βεβαιωθεί από τα αρμόδια όργανα, (γ) διενεργήθηκαν για σκοπό που

έχει επιτελεσθεί και (δ) δεν έχουν ακυρωθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία». Εξάλλου, με τις διατάξεις του άρθρου 238 (παρ. 1) του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α'), που είναι εν προκειμένω εφαρμοστέες, όπως ορθώς έκρινε το δικάσαν Τμήμα, δεδομένου ότι η σύναψη των δανειστικών συμβολαίων έγινε με συμβολαιογραφικά έγγραφα, ορίζεται: «Οι διατάξεις, που επιβάλλουν την παράσταση δικηγόρων κατά τη σύνταξη δανειστικών συμβολαιογραφικών εγγράφων, δεν εφαρμόζονται για τους δήμους και τις κοινότητες (...)». Οι διατάξεις αυτές, που θεσπίστηκαν προκειμένου οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης να μην επιβαρύνονται με πρόσθετα έξοδα κατά τη σύνταξη των δανειστικών συμβολαίων ώστε τα ποσά των συναπτόμενων δανείων να διατίθενται καθ' ολοκληρίαν για την αντιμετώπιση των αναγκών για τις οποίες συνομολογούνται, έχουν την έννοια ότι δεν απαιτείται η παράσταση δικηγόρου κατά τη σύνταξη των δανειστικών συμβολαίων των Δήμων που συνάπτονται συμβολαιογραφικά. Ως εκ τούτων για την ανάθεση σε δικηγόρο των συναφών υπηρεσιών και της παράστασής του κατά τη σύνταξη των σχετικών δανειστικών συμβολαίων, τη λειτουργικότητα της δαπάνης για την καταβολή της αμοιβής του και τη νόμιμη, ως εκ τούτου, διάθεση των σχετικών πιστώσεων, απαιτείται, σύμφωνα με τις αρχές της δημοσιονομικής νομιμότητας και της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, να τεκμηριώνεται αφενός η αναγκαιότητα της ανάθεσης των υπηρεσιών αυτών, ήτοι ότι η παροχή τους δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα των δημοτικών οργάνων και των διοικητικών και νομικών υπηρεσιών τους ή αφορούν σε ιδιαίτερα σοβαρές ή ειδικής φύσης και πολυπλοκότητας υποθέσεις, που το συμφέρον του Δήμου επιβάλλει να ανατεθούν σε πρόσωπα με εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία και, αφετέρου η οικονομικότητα της σχετικής δαπάνης η οποία ως λειτουργική καθορίζεται με βάση τις ισχύουσες αμοιβές του δικηγορικού κώδικα.

26. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι με την .../25.8.2000 απόφαση της Δημαρχιακής Επιτροπής ... εγκρίθηκε η καταβολή, μεταξύ άλλων, του ποσού των 24.496.000 δραχμών στον δικηγόρο ... που «αποτελεί τη συνολική αμοιβή του για τα έτη 1999 και 2000 για όλες τις υπηρεσίες που προσέφερε». Ακολούθως, για την καταβολή της δαπάνης αυτής εκδόθηκε το .../2000 χρηματικό ένταλμα με το οποίο καταβλήθηκε στον ως άνω δικηγόρο, μεταξύ άλλων, το ποσό των 24.496.000 δραχμών, που αντιστοιχούσε στην αμοιβή του για την παροχή υπηρεσιών κατά τη σύναψη δύο δανειστικών συμβολαιογραφικών εγγράφων, με τα οποία ο Δήμος έλαβε από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ) δάνειο συνολικού ύψους 4.894.208.887 δραχμών. Η αμοιβή αυτή υπολογίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 161 (παρ. 1) του Κώδικα περί

Δικηγόρων επί της αξίας του αντικειμένου δύο συμβολαιογραφικών εγγράφων ($5.000.000 \times 1\% = 50.000$ δρχ. + $4.889.208.887 \times 0,5\% = 24.446.000$ δρχ.), αφορούσε στην αμοιβή του για υπηρεσίες που παρείχε για τη σύναψή τους και εκκαθαρίστηκε με βάση τον από 7.8.2000 Πίνακα Αμοιβής, όπου αορίστως αναφέρεται ότι αφορά σε «παροχή νομικών συμβουλών, σύνταξη υπομνημάτων, πινάκων και εγγράφων, πραγματοποίηση αλληπάλληλων παραστάσεων, μετά του Δημάρχου, στο ΤΠΔ, σύνταξη εισηγήσεων προς το Δημοτικό Συμβούλιο και σχεδίων των αποφάσεων που έλαβε, ως προς τους όρους και τις προϋποθέσεις σύναψης δανείων, από το ΤΠΔ, με βάση τις οποίες συντάχθηκαν και τα δανειστικά συμβόλαια, και εν γένει ενέργειες για την επίλυση σοβαρών νομικών ζητημάτων, που είχαν ανακύψει και την τροποποίηση, προς το ευνοϊκότερο, όρων των δανείων, όπως είναι η επιμήκυνση του χρόνου εξοφλήσεως των δανείων, από 15 χρόνια σε 25», χωρίς να επισυνάπτεται κανένα δικαιολογητικό που να αποδεικνύει τις νομικές υπηρεσίες που πράγματι παρείχε, ώστε να αποδεικνύεται και να προσδιορίζεται με ακρίβεια η ύπαρξη και η έκταση της απαίτησής του κατά του Δήμου (βλ. άρθρα 21 και 25 β.δ/τος 1959).

27. Με βάση τα πραγματικά αυτά περιστατικά το Τμήμα έκρινε ότι η δαπάνη αυτή είναι μη νόμιμη και μη νομιμοποιητέα με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι: (α) Δεν προβλέπεται από διάταξη νόμου, αφού σύμφωνα με το άρθρο 238 (παρ. 1) δεν απαιτείται η παράσταση δικηγόρου κατά τη σύνταξη δανειστικών συμβολαιογραφικών εγγράφων από τους Δήμους, (β) Δεν είναι λειτουργική διότι οι παρασχεθείσες από αυτόν υπηρεσίες εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των οργάνων του Δήμου και στα συνήθη καθήκοντα των υπαλλήλων του, αφού η κατάρτιση των δανειακών συμβάσεων που συνάπτουν οι Δήμοι με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ανήκει στην αρμοδιότητα της Δημορχιακής Επιτροπής (άρθρο 111 παρ. 2 περ. δ' ΔΚΚ) και της Διεύθυνσης Δανείων Τοπικής, Νομαρχιακής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, Νομικών Προσώπων και Επιχειρήσεων του ΤΠΔ (άρθρο 15 παρ. 2 περ. α' του π.δ/τος 95/1996 "Οργανισμός του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων", φ. 76 Α'). Επιπλέον οι αναφερόμενες, στον επισυναπτόμενο στο χρηματικό ένταλμα από 7.8.2000 Πίνακα Αμοιβής, ως παρασχεθείσες υπηρεσίες - πέραν της αόριστης παράθεσής τους και της έλλειψης οποιουδήποτε δικαιολογητικού που να αποδεικνύει την παροχή τους και να προσδιορίζει την έκταση της απαίτησής του κατά του Δήμου - αφορούν στη διαπραγμάτευση και διαμόρφωση των όρων και τη σύναψη του δανείου, και εμπίπτουν, ως εκ τούτου, στην αρμοδιότητα του Δημάρχου (άρθρο 114 παρ. 1 περ. α' και στ' του ΔΚΚ), της Δημορχιακής Επιτροπής (άρθρο 111 παρ. 2 περ. δ' του ΔΚΚ) και του Δημοτικού Συμβουλίου (άρθρο 106 παρ. 1 περ. ζ' του ΔΚΚ).

(γ) Σύμφωνα με την εγκριτική της δαπάνης 22/25.8.2000 απόφαση της Δημορχιακής Επιτροπής ..., η αμοιβή αυτή «αποτελεί τη συνολική αμοιβή του για τα έτη 1999 και 2000 για όλες τις υπηρεσίες που προσέφερε», ωστόσο η δαπάνη αυτή εκκαθαρίστηκε σύμφωνα με τον επισυναπτόμενο στο χρηματικό ένταλμα από 7.8.2000 Πίνακα Αμοιβής, στον οποίο ρητώς αναφέρεται ότι αφορά στην αμοιβή του δικηγόρου για τη σύναψη των δύο δανειακών συμβολαίων με το ΤΠΔ, χωρίς να αναφέρονται άλλες υπηρεσίες που πρόσφερε κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα, ενώ δεν προσκομίζεται κανένα δικαιολογητικό που να αποδεικνύει ότι ο πιο πάνω δικηγόρος παρείχε, πράγματι, τις αναφερόμενες στη μεταγενέστερη 10/29.4.2003 απόφασης της Δημορχιακής Επιτροπής ... υπηρεσίες και να μπορεί να προσδιορισθεί με ακρίβεια η ύπαρξη και η έκταση της απαίτησής του κατά του Δήμου, ούτε αποδεικνύεται ότι για τις εν λόγω υπηρεσίες δεν έχει τελικά λάβει αμοιβή. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι η προαναφερόμενη δαπάνη συνιστά έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν α) τα μέλη της Δημορχιακής Επιτροπής του Δήμου ..., ... (του οποίου η ευθύνη θεμελιώνεται, επιπροσθέτως, και εκ της έκδοσης υπό την ιδιότητα του Δημάρχου του χρηματικού εντάλματος), ... του ... και ... ..., διότι συμμετείχαν στη λήψη της γενεσιουργού της μη νόμιμης δαπάνης απόφασης και β) η ... ... που υπέγραψε το οικείο χρηματικό ένταλμα και ο ... ..., που εντάλθηκε την εξόφλησή του.

28. Κατ' ακολουθίαν αυτών και εν όψει της ουσιαστικής παραδοχής της αναιρεσιβαλλομένης ότι η δαπάνη εκκαθαρίστηκε με βάση τον από 7.8.2000 Πίνακα Αμοιβής, στον οποίο αναφέρονται ότι οι υπηρεσίες που παρασχέθηκαν αφορούσαν στη διαπραγμάτευση και διαμόρφωση των όρων και στη σύναψη του δανείου, ήτοι υπηρεσίες που, όπως ορθώς κρίθηκε από το δικάσαν Τμήμα, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δημάρχου (άρθρο 114 παρ. 1 περ. α' και στ' του ΔΚΚ), της Δημορχιακής Επιτροπής (άρθρο 111 παρ. 2 περ. δ' του ΔΚΚ) και του Δημοτικού Συμβουλίου (άρθρο 106 παρ. 1 περ. ζ' του ΔΚΚ), η αναιρεσιβαλλομένη ορθά αποφάνθηκε ότι η δαπάνη αυτή δεν είναι νόμιμη ούτε λειτουργική, δεδομένου ότι δεν τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα της ανάθεσης των υπηρεσιών αυτών λόγω της σοβαρότητας, ιδιαιτερότητας ή πολυπλοκότητάς τους και, περαιτέρω, ότι για τον ίδιο λόγο, δεν δύναται να νομιμοποιηθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, δεδομένου ότι δεν πληρούται η πρώτη από τις τιθέμενες από τις διατάξεις αυτές προϋπόθεση για τη νομιμοποίησή της (πρόβλεψη από το νόμο ή εξυπηρέτηση των σκοπών που οι δήμοι επιδιώκουν). Επιπλέον, εν όψει της αναιρετικώς ανέλεγκτης κρίσης της ότι στα στοιχεία της δικογραφίας δεν συμπεριλαμβάνεται κανένα δικαιολογητικό που να αποδεικνύει ότι ο ως άνω δικηγόρος παρείχε πράγματι τις επικληθείσες υπηρεσίες κατά τα έτη

1999-2000 ώστε να μπορεί να προσδιορισθεί με ακρίβεια η ύπαρξη και η έκταση της απαίτησής του κατά του Δήμου, ούτε αποδεικνύεται ότι για τις εν λόγω υπηρεσίες δεν έχει τελικά λάβει αμοιβή, ορθώς και με πλήρη αιτιολογία απέρριψε τον ισχυρισμό του ότι η καταβληθείσα δαπάνη αφορούσε τη συνολική αμοιβή του κατά τα έτη αυτά.

29. Με τον δεύτερο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως τέταρτος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 31.418.185 δραχμών (αποκατάσταση ζημιών σε ιερούς ναούς και μονές), κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου δέχθηκε ότι δεν είναι λειτουργική και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006.

30. Με τις διατάξεις του άρθρου 24 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') ορίζεται ότι στην αρμοδιότητα των Δήμων «κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της», ανήκει «[η] διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων» (παρ. 1). Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών και σύμφωνα με την αρχή της δημοσιονομικής νομιμότητας, οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης δύνανται νομίμως, για την προαγωγή των κοινωνικών, πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων τους, να διαθέτουν τις αναγκαίες πιστώσεις για την κατασκευή και αποκατάσταση υποδομών θρησκευτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα, εφόσον η ανάληψη των δράσεων αυτών εμπίπτει, αφενός, στην τοπική αρμοδιότητά τους, που συμπίπτει με τα όρια της περιφέρειάς τους και, αφετέρου, στην λειτουργική αρμοδιότητά τους, που περιλαμβάνει τη διοίκηση και διαχείριση των τοπικών εκείνων υποθέσεων που δεν ανήκουν στη λειτουργική αρμοδιότητα είτε των φορέων της κεντρικής διοίκησης είτε άλλων ειδικώς συνεστημένων φορέων της τοπικής ή καθ' ύλην αυτοδιοίκησης, μεταξύ των οποίων οι ενοριακοί ναοί και οι ιερές μονές της Εκκλησίας της Ελλάδος (άρθρο 1 παρ. 4 του ν. 590/1977 «Περί του Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος», φ. 146 Α'). Επομένως, δεν είναι νόμιμη η ανάληψη υποχρεώσεων και η διάθεση πιστώσεων σε βάρος του προϋπολογισμού τους ούτε έχουν λειτουργικό χαρακτήρα, αφού δεν συνέχονται λειτουργικά με τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεών τους, οι δαπάνες για την αποκατάσταση ζημιών ενοριακών ναών και ιερών μονών, που εμπίπτουν στη λειτουργική αρμοδιότητα των νομικών αυτών προσώπων, καθόσον ως αυτοτελή νομικά πρόσωπα έχουν την αποκλειστική ευθύνη και αρμοδιότητα για τη διαχείριση, βελτίωση και επισκευή των κτιρίων στέγασής τους, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες αποφάσεις και κανονισμούς (άρθρο 46 παρ. 2 του ν. 590/1977, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο), έστω και αν αυτά

εξυπηρετούν τις λατρευτικές ανάγκες της πλειονότητας των κατοίκων της τοπικής κοινότητας, δεδομένου ότι λειτουργούν υπό την ευθύνη των εκκλησιαστικών αυτών νομικών προσώπων.

31. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι ο Δήμος ...: (α) Με τα ..., ..., ..., ..., .../2000 χρηματικά εντάλματα κατέβαλε στον δικαιούχο ... .. συνολικό ποσό 10.030.000 δραχμών για «ελαιοχρωματισμούς για την αποκατάσταση ζημιών» σε διάφορους ιερούς ναούς. (β) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα κατέβαλε στον δικαιούχο ... .. ποσό 1.970.600 δραχμών για «ελαιοχρωματισμούς για την αποκατάσταση ζημιών» ιερών μονών. (γ) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα κατέβαλε στη δικαιούχο εταιρεία «... ΟΕ» ποσό 667.385 δραχμών για την «προμήθεια οικοδομικών υλικών άμεσης ανάγκης για αποκατάσταση ζημιών» ιερών μονών. (δ) Με τα ..., ..., ..., ..., ..., .../2000 χρηματικά εντάλματα καταβλήθηκε στη δικαιούχο εταιρεία «... ΕΠΕ» συνολικό ποσό 14.089.200 δραχμών για «εργασίες αντισεισμικής προστασίας περιοχής Ιεράς Μονής ... και ...», (ε) με το .../2000 χρηματικό ένταλμα κατέβαλε στον δικαιούχο ... .. ποσό 2.360.000 δραχμών για «εργασίες για τη διαμόρφωση του προαύλιου της ΙΜ ...». (στ) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα κατέβαλε στον δικαιούχο ... .. ποσό 2.301.000 δραχμών για «εργασίες σκαπτικές και καθαιρέσεις εντός του χώρου της ΙΜ ...».

32. Με βάση τα πραγματικά αυτά περιστατικά το Τμήμα έκρινε ότι οι δαπάνες αυτές είναι μη νόμιμες και μη νομιμοποιητέες με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι αφορούσαν στην αποκατάσταση ζημιών αυθύπαρκτων και ανεξάρτητων από τον Δήμο νομικών προσώπων και ως εκ τούτου δεν προβλέπονταν από διάταξη νόμου, ούτε είχαν λειτουργικό χαρακτήρα για τον οικείο Δήμο, αφού αφορούσαν σε επεμβάσεις σε αλλότρια περιουσία. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... .. και (β) ... .., που υπέγραψαν τα χρηματικά εντάλματα και (γ) ... .. που εντάλθηκε την εξόφλησή τους.

33. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι ορθώς το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 24 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ορθά δε και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι οι ως άνω δαπάνες δεν προβλέπονται από διάταξη νόμου, ούτε είναι λειτουργικές και, περαιτέρω, ότι για τον ίδιο λόγο, δεν δύνανται να νομιμοποιηθούν κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του

ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, δεδομένου ότι δεν πληρούται η πρώτη από τις τιθέμενες από τις διατάξεις αυτές προϋπόθεση για τη νομιμοποίησή της (πρόβλεψη από τον νόμο ή εξυπηρέτηση των σκοπών που οι Δήμοι επιδιώκουν). Επομένως, ο περί του αντιθέτου προβαλλόμενος λόγος αναίρεσης είναι αβάσιμος και απορριπτέος. Εξάλλου, η επίκληση συγγνωστής πλάνης για τη διενέργεια της δαπάνης δεν συνιστά παραδεκτό λόγο αναίρεσης, καθόσον δι' αυτής δεν πλήττεται κρίση της αναιρεσιβαλλόμενης.

34. Με τον τρίτο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως πέμπτος προβάλλεται, κατ'έκτιμηση, ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 135.000 δρχ. (αποζημίωση Δημάρχου για συμμετοχή του σε συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου και της Δημαρχιακής Επιτροπής), κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των άρθρων 175 παρ. 3 και 108 παρ. 4 ΔΚΚ δέχθηκε ότι όταν ο δήμαρχος μετέχει στις συνεδριάσεις των δημοτικών αυτών οργάνων δεν δικαιούται αποζημίωσης και, επιπλέον, ότι η δαπάνη αυτή, που συνδέεται με τη λειτουργία των δημοτικών οργάνων (Δημοτικού Συμβουλίου και Δημάρχου) και δεν υπερβαίνει το προσήκον μέτρο, δεν εμπίπτει στις νομιμοποιητικές διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006.

35. Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') ορίζει στο άρθρο 108 (παρ. 4): «Στις συνεδριάσεις του συμβουλίου καλείται ο δήμαρχος, αλλιώς η συνεδρίαση είναι άκυρη. Ο δήμαρχος μετέχει στις συνεδριάσεις του συμβουλίου χωρίς ψήφο. Έχει το δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του πάντοτε και με προτεραιότητα απέναντι σε κάθε άλλον» και στο άρθρο 175 (παρ. 3), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ότι «[τα] μέλη του δημοτικού συμβουλίου στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι αντιδήμαρχοι που μετέχουν στις συνεδριάσεις του και τα μέλη της δημαρχιακής επιτροπής εκτός από τον δήμαρχο, δικαιούνται αποζημίωση για κάθε συνεδρίαση και για τρεις το πολύ συνεδριάσεις το μήνα, ανάλογη με τον πληθυσμό του δήμου». Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι ο δήμαρχος δεν δικαιούται αποζημίωση για τη συμμετοχή του στις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, δεδομένου ότι δεν είναι μέλος του, και της Δημαρχιακής Επιτροπής, δεδομένου ότι με τις προαναφερόμενες διατάξεις του άρθρου 175 (παρ. 3) του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα ρητώς εξαιρείται από την καταβολή της.

36. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα του Δήμου ... καταβλήθηκαν στον Δήμαρχο ... τα ποσά των 65.000 και 70.000 δραχμών, αντίστοιχα, ως αποζημίωση για τη συμμετοχή του στις συνεδριάσεις του Δημοτικού

Συμβουλίου και της Δημορχιακής Επιτροπής, αντιστοίχως, κατά το έτος 2000. Ακολούθως, έκρινε ότι οι δαπάνες αυτές δεν είναι νόμιμες καθόσον ο δήμαρχος δεν δικαιούται αποζημίωση για τη συμμετοχή του στις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου και της Δημορχιακής Επιτροπής και μη νομιμοποιητές με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, δεδομένου ότι δεν προβλέπονται από διάταξη νόμου ούτε είναι λειτουργικές για τον Δήμο αφού δεν εξυπηρετούν τους σκοπούς που επιδιώκει. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι: (α) ... ... που υπέγραψε τα χρηματικά εντάλματα και (β) ... ... που εντάλθηκε την εξόφλησή τους.

37. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι ορθώς το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 108 (παρ. 4) και 175 (παρ. 3) του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ορθά δε και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι οι ως άνω δαπάνες δεν νομιμοποιούνται κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν προβλέπονται από τον νόμο, ούτε είναι λειτουργικές και επιπλέον δεν εξυπηρετούν ούτε συμβάλλουν άμεσα ή έμμεσα στην εκπλήρωση των σκοπών που επιδιώκει ο Δήμος και, ως εκ τούτου, δεν πληρούνται η πρώτη από τις τιθέμενες από τις ανωτέρω διατάξεις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή τους. Συνεπώς, ο περί του αντιθέτου λόγος αναίρεσης είναι αβάσιμος και απορριπτός.

38. Με τον τέταρτο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως έκτος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με την δαπάνη συνολικού ποσού 928.592 δραχμών για την πληρωμή στην εταιρεία «... Ανώνυμη Εταιρεία» παγίων τελών και συνδιαλέξεων του κινητού τηλεφώνου του Δημάρχου κατά το χρονικό διάστημα από 26.1.2000 έως 25.10.2000, κατ' ασφαμένη ερμηνεία του νόμου δέχθηκε ότι δεν προβλέπεται από διάταξη νόμου ούτε συνέτρεξε έκτακτη ανάγκη για την πραγματοποίησή της και, περαιτέρω, ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006.

39. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τους διαθέσιμους πόρους για την άσκηση της εκάστοτε αρμοδιότητάς τους, καθώς και την ανάγκη οργάνωσης των παρεχόμενων από αυτούς υπηρεσιών κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια, η ποιότητα και η αποτελεσματικότητά τους. Στο πλαίσιο αυτό και κατ' εφαρμογή της αρχής της δημοσιονομικής νομιμότητας, δύνανται να διαθέτουν νομίμως πιστώσεις για την πληρωμή

δαπανών που προβλέπονται από διάταξη νόμου και αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία τους, αλλά και δαπανών που δεν προβλέπονται μεν από διάταξη νόμου, αλλά ανάγονται στη λειτουργική δραστηριότητα τους, ήτοι αποσκοπούν στη διασφάλιση της επαρκούς και αποτελεσματικής οργάνωσής τους και επιδίωξης των σκοπών τους, εν όψει των συνθηκών πραγματοποίησής τους. Στο πλαίσιο αυτό, δαπάνες που αφορούν στην καταβολή παγίων τελών και συνδιαλέξεων κινητής τηλεφωνίας, που διενεργήθηκαν πριν από τις 19.10.2004, που δημοσιεύθηκε ο ν. 3274/2004 (φ. 195 Α'), ο οποίος για πρώτη φορά προέβλεψε τη δυνατότητα χρήσης, από τα σε αυτόν αναφερόμενα πρόσωπα, υπηρεσιών της κινητής τηλεφωνίας (άρθρο 35), είναι λειτουργικές, μόνο εφόσον προκύπτει η συνδρομή εξαιρετικών και ιδιαίζουσας φύσης υπηρεσιακών αναγκών που δεν μπορούσαν να καλυφθούν με τις σταθερές τηλεφωνικές συνδέσεις.

40. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι με τα ..., ..., ..., ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα του Δήμου ... καταβλήθηκε στην εταιρεία «... Ανώνυμη Εταιρεία» το συνολικό ποσό των 928.592 δραχμών ως πάγια τέλη και τέλη συνδιαλέξεων του κινητού τηλεφώνου του Δημάρχου κατά το χρονικό διάστημα από 26.1.2000 έως 25.10.2000 (λογαριασμοί επτά μηνών, με μηνιαίο λογαριασμό για καθένα από αυτούς: 494,85 ευρώ, 293,50 ευρώ, 603,54 ευρώ, 449,30 ευρώ, 267,85 ευρώ, 346,02 και 302,57 ευρώ). Ακολούθως, έκρινε ότι οι δαπάνες αυτές είναι μη νόμιμες, διότι κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα δεν παρεχόταν από τον νόμο η δυνατότητα στους δήμους να πληρώνουν δαπάνες για τη χρήση υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας και, επιπλέον, μη λειτουργικές διότι δεν αποδείχθηκε ότι συνέτρεχαν αδήριτες υπηρεσιακές ανάγκες, που δεν μπορούσαν να καλυφθούν με τις σταθερές τηλεφωνικές συνδέσεις και επέβαλαν τη χρήση κινητών τηλεφώνων, ενώ υπερβαίνουν και το προσήκον μέτρο αφού ήταν υπερδιπλάσιες του μεταγενεστέρως ισχύσαντος ανώτατου επιτρεπτού μηνιαίου χρηματικού ορίου των 140,00 ευρώ και, τέλος, ότι για τους ίδιους λόγους δεν νομιμοποιούνται με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... .. και (β) ... .., που υπέγραψαν τα χρηματικά εντάλματα και (β) ... .. που εντάλθηκε την εξόφλησή τους.

41. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι ορθά έγινε δεκτό με την αναιρεσιβαλλόμενη ότι η δαπάνη για την πληρωμή τελών και συνδιαλέξεων κινητών τηλεφώνων των οργάνων του Δήμου δεν προβλεπόταν κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα από διάταξη νόμου.

Εξ άλλου, όπως ορθώς κρίθηκε από το δικάσαν Τμήμα, τέτοια νομοθετική πρόβλεψη δεν συνιστά η διάταξη του β.δ/τος 821/1970 «Περί καθορισμού του τύπου του προϋπολογισμού των δήμων» (φ. 287 Α΄) που προβλέπει στους προϋπολογισμούς των δήμων την αναγραφή και Κωδικού Αριθμού Εξόδων «0.61.2 τηλεφωνικά, τηλεγραφικά και τηλετυπικά τέλη εσωτερικού», δεδομένου ότι κατά τον κρίσιμο χρόνο αφορούσε μόνο τα τηλεφωνικά τέλη της σταθερής τηλεφωνίας, τα περί του αντιθέτου δε προβαλλόμενα με την υπό κρίση αίτηση είναι αβάσιμα και απορριπτέα. Επίσης, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικά κρίση του Τμήματος, από τα στοιχεία του φακέλου δεν αποδείχθηκε ότι συνέτρεχαν αδήριτες υπηρεσιακές ανάγκες, που δεν μπορούσαν να καλυφθούν με τις σταθερές τηλεφωνικές συνδέσεις, επέβαλαν τη χρήση κινητών τηλεφώνων, ώστε να δικαιολογείται η λειτουργικότητα των σχετικών δαπανών.

42. Περαιτέρω, η επίμαχη δαπάνη ως μη προβλεπόμενη από διάταξη νόμου και ως μη λειτουργική δεν παρίσταται νομιμοποιητέα σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, καθόσον δεν πληρούνται η πρώτη από τις τιθέμενες από τις ανωτέρω διατάξεις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή της.

43. Κατά τη γνώμη όμως του Προεδρεύοντος Αντιπροέδρου Ιωάννη Σαρμά και των Συμβούλων Δημητρίου Πέππα, Βιργινίας Σκεύη και Αγγελικής Πανουτσακοπούλου, η δαπάνη για τη λελογισμένη χρήση κινητού τηλεφώνου από τον δήμαρχο για την κάλυψη υπηρεσιακών αναγκών, στο πλαίσιο των απαιτήσεων που απορρέουν από τον θεσμικό του ρόλο και εν όψει της φύσης των αρμοδιοτήτων του, παρίσταται νόμιμη ως λειτουργική και πριν ακόμα από την κατά τα ανωτέρω νομοθετική πρόβλεψή της. Τη σχετική δε νομιμότητα αναγνώρισε άλλωστε η οικεία νομοθετική ρύθμιση, βάσει της οποίας προβλέφθηκε ένα κατ' αποκοπή ανώτατο επιτρεπτό όριο μηνιαίας δαπάνης (εν προκειμένω 140 ευρώ) που, μεταξύ άλλων, δικαιούται ο δήμαρχος ως εκ της ιδιότητάς του και στο πλαίσιο της επιτέλεσης των καθηκόντων του, εν όψει του ότι θα ήταν δυσχερές και πιθανόν αδύνατο να αποτελέσει αντικείμενο απόδειξης ο τρόπος και ο βαθμός εξυπηρέτησης λειτουργικών αναγκών μέσω της διενεργούμενης κάθε φορά κλήσης. Εν όψει αυτών, έσφαλε το Τμήμα που απέρριψε στο σύνολό τους ως παράνομες τις επίμαχες δαπάνες, ενώ έπρεπε να τις θεωρήσει νόμιμες, ως εξυπηρετούσες λειτουργικές ανάγκες του οικείου Δήμου, κατά ένα μέρος που θα μπορούσε εύλογα να συναρτηθεί με το μεταγενεστέρως προβλεφθέν νομοθετικά όριο, το οποίο μάλιστα και το ίδιο το Τμήμα χρησιμοποίησε για την κρίση του περί υπέρβασης του προσήκοντος μέτρου στην προκειμένη περίπτωση.

44. Με τον πέμπτο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως έβδομος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 1.000.000 δραχμών (επιχορήγηση του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου «...»), κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου δέχθηκε ότι δεν είναι νόμιμη και, επιπλέον, ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, καθόσον το εν λόγω σωματείο επιχορηγήθηκε κατά συγγνωστή πλάνη λόγω της τοπικής εγγύτητάς του με τον Δήμο ... και με δεδομένο ότι πολλά παιδιά δημοτών εκπαιδεύονται στις εγκαταστάσεις του και, επιπλέον, η σχετική δαπάνη είχε εγκριθεί από όργανο του Δήμου και αφορούσε αμιγώς το δημοτικό συμφέρον για την προαγωγή των αθλητικών δραστηριοτήτων.

45. Με τις διατάξεις του άρθρου 262 (παρ. 3) του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') ορίζεται: «Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου είναι δυνατή η παροχή χρηματικών επιχορηγήσεων σε αθλητικούς και πολιτιστικούς συλλόγους, που έχουν την έδρα τους στον δήμο ή την κοινότητα. Η απόφαση λαμβάνεται εφόσον η οικονομική κατάσταση του δήμου ή της κοινότητας το επιτρέπει και έχει εγγραφεί πίστωση στον προϋπολογισμό για τον σκοπό αυτό, που σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα εκατοστό των τακτικών εσόδων του». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι για την παροχή από τους Δήμους χρηματικών ενισχύσεων σε αθλητικούς συλλόγους απαιτείται ο επιχορηγούμενος σύλλογος να έχει την έδρα του, κατά το καταστατικό του, στην εδαφική περιφέρεια του Δήμου που παρέχει την επιχορήγηση και η επιχορήγησή του να εγκριθεί με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου.

46. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι με το .../2000 χρηματικό ένταλμα του Δήμου ... καταβλήθηκε επιχορήγηση ποσού 1.000.000 δραχμών, χωρίς η δαπάνη αυτή να εγκριθεί με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, στον Αθλητικό Ποδοσφαιρικό Όμιλο «...», που, σύμφωνα με το καταστατικό του, είναι σωματείο, με έδρα τον όμορο Δήμο ... και έχει ως σκοπό «την διά του αθλητισμού και της ασκήσεως εν γένει σωματική και πνευματική ανάπτυξη του Αθλητικού πνεύματος, προς δημιουργία μορφωτικού προγράμματος επί των αθλουμένων». Με βάση τα πραγματικά αυτά περιστατικά έκρινε ότι η δαπάνη αυτή είναι μη νόμιμη και μη νομιμοποιητέα με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν είχε εγκριθεί με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ... και, επιπλέον, κατά παράβαση του άρθρου 262 παρ. 3 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ο επιχορηγούμενος αθλητικός σύλλογος δεν είχε την έδρα του στον Δήμο .... Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν

έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... .. και (β) ... .., που υπέγραψαν τα χρηματικά εντάλματα και (γ) ... .. που εντάλθηκε την εξόφλησή τους.

47. Κατά συνέπεια ο προαναφερόμενος πέμπτος λόγος αναίρεσης είναι απορριπτός ως αλυσιτελής δεδομένου ότι με αυτόν δεν πλήττεται η αιτιολογική κρίση του Τμήματος περί μη έγκρισης της επίμαχης επιχορήγησης με απόφαση του κατά νόμον (άρθρο 262 παρ. 3 του ΔΚΚ) αρμοδίου Δημοτικού Συμβουλίου ..., η οποία στηρίζει αυτοτελώς τη μη νομιμότητα της επίμαχης δαπάνης, ακόμα και υπό την εκδοχή ότι αυτή έχει λειτουργικό χαρακτήρα για τον οικείο Δήμο, δεδομένου ότι και στην περίπτωση αυτή αναγκαία προϋπόθεση είναι η τήρηση των όρων του άρθρου 262 (παρ. 2) ως προς την αρμοδιότητα του οργάνου για τη διάθεση της σχετικής πίστωσης και την έγκριση της δαπάνης.

48. Εξ άλλου, ο ισχυρισμός ότι η δαπάνη αυτή είχε εγκριθεί από όργανο του Δήμου, είναι, υπό την εκδοχή ότι προβάλλεται ότι είχε εγκριθεί από το αρμόδιο προς τούτο όργανο, απορριπτός ως απαράδεκτος αφού αμφισβητεί ως αναληθή τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε το δικαστήριο της ουσίας, ενώ υπό την εκδοχή ότι είχε εγκριθεί από άλλο αναρμόδιο όργανο είναι απορριπτός ως αβάσιμος.

49. Περαιτέρω, όπως ορθά έγινε δεκτό με την αναιρεσιβαλλόμενη, η επίμαχη δαπάνη δεν δύναται να νομιμοποιηθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι η πραγματοποίησή της δεν έχει εγκριθεί από το αρμόδιο όργανο (Δημοτικό Συμβούλιο ...) και, συνεπώς, δεν πληρούται η δεύτερη (υπό στοιχ. β') από τις τιθέμενες από τις ανωτέρω διατάξεις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή της.

50. Με τον έκτο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως όγδοος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 6.902.074 δρχ. (δαπάνες διαμόρφωσης χώρων σεισμοπλήκτων) κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου δεν δέχθηκε ότι το προφανές κατεπίγον των επίμαχων εργασιών δικαιολογεί την απευθείας ανάθεσή τους και, περαιτέρω, δέχθηκε, ειδικώς ως προς τα χρηματικά εντάλματα ..., ... και .../2000, ότι απαιτείται απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και όχι του Δημάρχου, καθόσον αυτά δεν υπερέβαιναν το ποσό των 2.000.000 δραχμών και, τέλος, ότι η ως άνω δαπάνη δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006.

51. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι από το Δήμο ...: (α) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα καταβλήθηκε ποσό 4.073.148 δραχμών για την «προμήθεια οικοδομικών υλικών. (β) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα καταβλήθηκε ποσό 483.086 δραχμών για την «προμήθεια ασφαλτομιγμάτων». (γ) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα καταβλήθηκε ποσό 693.840 δραχμών για «διάφορες οικοδομικές εργασίες λόγω του σεισμού στις 7.9.1999». (δ) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα καταβλήθηκε ποσό 1.652.000 δραχμών για «διάφορα οικοδομικά μερεμέτια στον οικισμό ...», χωρίς προηγούμενη έγκριση των δαπανών αυτών με απόφαση του κατά νόμον αρμοδίου οργάνου του Δήμου και χωρίς να επισυνάπτονται οι αποφάσεις ανάθεσης των εργασιών και οι σχετικές συμβάσεις.

52. Με βάση τα ως άνω πραγματικά περιστατικά το Τμήμα έκρινε ότι οι εν λόγω δαπάνες είναι μη νόμιμες και μη νομιμοποιητέες με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν είχαν εγκριθεί με απόφαση του κατά νόμον αρμοδίου οργάνου του Δήμου και, περαιτέρω, λόγω της έλλειψης των οικείων αποφάσεων ανάθεσης των εργασιών και προμηθειών αυτών και των συναφθεισών συμβάσεων δεν μπορούσε να προσδιορισθεί η αιτία και οι ανάγκες για τις οποίες διενεργήθηκαν. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... και (β) ..., που υπέγραψαν τα χρηματικά εντάλματα και (γ) ... που εντάλθηκε την εξόφλησή τους.

53. Ο προαναφερόμενος έκτος λόγος αναίρεσης ερείδεται επί εσφαλμένης προϋπόθεσης και είναι για τον λόγο αυτό απορριπτέος, δοθέντος ότι η μη νομιμότητα της επίμαχης δαπάνης, κατά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, έγκειται στην έλλειψη έγκρισης της επίμαχης δαπάνης με απόφαση του κατά νόμον αρμοδίου οργάνου του Δήμου ..., ενώ στα οικεία χρηματικά εντάλματα δεν επισυνάπτονταν αποφάσεις ανάθεσης και οι σχετικώς συναφθείσες συμβάσεις, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να προσδιορισθεί το συμβατικό τους αντικείμενο.

54. Αλυσιτελώς γίνεται επίκληση του επείγοντος χαρακτήρα των εκτελεσθεισών εργασιών ως δικαιολογητικού λόγου της απευθείας ανάθεσής τους, δεδομένου ότι δεν πλήττεται η αιτιολογική κρίση του Τμήματος περί έλλειψης των οικείων αποφάσεων έγκρισης των δαπανών και ανάθεσης των προμηθειών και εργασιών, η οποία στηρίζει αυτοτελώς τη μη νομιμότητα της επίμαχης δαπάνης.

55. Περαιτέρω, όπως ορθά έγινε δεκτό με την αναιρεσιβαλλόμενη, η επίμαχη δαπάνη δεν δύναται να νομιμοποιηθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν πληρούνται οι σωρευτικά απαιτούμενες από τις εν λόγω διατάξεις προϋποθέσεις και, συγκεκριμένα, διότι η πραγματοποίησή της δεν έχει εγκριθεί από τα αρμόδια δημοτικά όργανα και, συνεπώς, δεν πληρούται η δεύτερη (υπό στοιχ. β') από τις τιθέμενες από τις ανωτέρω διατάξεις προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή της.

56. Με τον έβδομο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως ένατος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 8.969.732 δρχ. (υπηρεσίες περίθαλψης σεισμοπλήκτων από φυσικοθεραπευτή, εκδρομή σεισμοπλήκτων στη ... .. και δωρεά στο ... Νοσοκομείο για την αγορά ιατρικού μηχανήματος), κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου δέχθηκε ότι (α) η παροχή ιατρικών υπηρεσιών φυσικοθεραπείας προς σεισμοπλήκτους δημότες δεν ερείδεται στη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 περ. η' του ΔΚΚ, ούτε είναι λειτουργική, (β) η συμβολή για την αγορά ιατρικού μηχανήματος από το ... Νοσοκομείο δεν ερείδεται στο άρθρο 262 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα και ότι δεν είναι λειτουργική και (γ) η δαπάνη για τη διοργάνωση και υποστήριξη εκδρομής σεισμοπλήκτων δεν ερείδεται στη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 περ. η' και θ' του ΔΚΚ, ενώ σε κάθε περίπτωση, έπρεπε να δεχθεί ότι η τελευταία πραγματοποιήθηκε κατά συγγνωστή πλάνη.

57. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') στην αρμοδιότητα των δήμων εμπίπτει η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων και, μεταξύ άλλων, «η μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων» (άρθρο 24 παρ. 1 περ. δ'), «η προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων τους και η κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων πρόληψης, άμεσης βοήθειας και θεραπείας» (άρθρο 24 παρ. 1 περ. η') και οι «κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες» (άρθρο 24 παρ. 1 περ. θ'). Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, η νομιμότητα των δράσεων στις οποίες αναφέρεται η παρατεθείσα διάταξη και συναφώς των οικείων δαπανών που διατίθενται για την οργάνωση και υλοποίησή τους, συναρτάται με τη διαφάνεια κατά τον τρόπο άσκησής τους τόσο στο στάδιο της οργάνωσής τους, κατά το οποίο πρέπει να προκύπτει, μετά αξιολόγηση των τοπικών αναγκών, ο συγκεκριμένος στόχος που επιδιώκεται, όσο και στο στάδιο της υλοποίησής τους, κατά το οποίο πρέπει να προκύπτουν τα θεμιτά κριτήρια αξιολόγησης και επιλογής των ωφελούμενων από τις δράσεις αυτές και των παρόχων των σχετικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό, δεν είναι νόμιμη ούτε έχει λειτουργικό χαρακτήρα η ανάληψη υποχρεώσεων και η διάθεση πιστώσεων σε βάρος του προϋπολογισμού των

δήμων για την πληρωμή δαπανών παροχής ιατρικών υπηρεσιών από τρίτους σε δημότες και υλοποίησης δράσεων αναψυχής συγκεκριμένων δημοτών, και μάλιστα χωρίς από τα οικεία δικαιολογητικά της δαπάνης να προκύπτει ο συγκεκριμένος στόχος υλοποίησης των δράσεων αυτών που πρέπει να εμπίπτει στη λειτουργική τους αρμοδιότητα και επιπλέον ο τρόπος επιλογής τόσο των ωφελούμενων από αυτές δημοτών όσο και των επιλεγέντων αναδόχων για την παροχή των συναφών υπηρεσιών.

58. Με τις διατάξεις του άρθρου 262 (παρ. 1) του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') ορίζεται: «Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου παρέχονται χρηματικές επιχορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που εδρεύουν στην περιφέρεια του δήμου ή της κοινότητας και αναπτύσσουν δραστηριότητες που εξυπηρετούν άμεσα τους κατοίκους της περιοχής, μόνο εφόσον η οικονομική κατάσταση του δήμου ή της κοινότητας το επιτρέπει». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι για την παροχή από τους Δήμους χρηματικών επιχορηγήσεων σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου απαιτείται να έχουν την έδρα τους, κατά τη συστατική τους πράξη, στην εδαφική περιφέρεια του Δήμου που παρέχει την επιχορήγηση και να αναπτύσσουν δραστηριότητες που εξυπηρετούν άμεσα τους κατοίκους της περιοχής.

59. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι από τον Δήμο ... καταβλήθηκε: (α) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα ποσό 1.000.000 δραχμών στον φυσικοθεραπευτή ... για «διάφορες υπηρεσίες περίθαλψης ατόμων πληγέντων από τον σεισμό της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1999», χωρίς να επισυνάπτεται η απόφαση ανάθεσης των σχετικών υπηρεσιών. (β) Με το .../2000 χρηματικό ένταλμα ποσό 6.969.732 δραχμών στο ξενοδοχείο "... " στη ... για «έξοδα φιλοξενίας σεισμοπλήκτων», τα οποία αφορούσαν, σύμφωνα με την επισυναπτόμενη απόδειξη παροχής υπηρεσιών του ξενοδοχείου, σε διανυκτερεύσεις (από δύο έως και δεκατρείς) είκοσι ατόμων κατά το χρονικό διάστημα από 31.7.2000 έως 13.8.2000, χωρίς να επισυνάπτεται η απόφαση ανάθεσης των σχετικών υπηρεσιών. (γ) Με το ... χρηματικό ένταλμα, δυνάμει της .../6.10.2000 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου ..., ποσό 1.000.000 δραχμών στο Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο ... "... " για την αγορά από το Νοσοκομείο μηχανήματος για τη διενέργεια διοισοφαγείου υπερηχογραφήματος.

60. Με βάση τα ως άνω πραγματικά περιστατικά το Τμήμα έκρινε ότι οι εν λόγω δαπάνες είναι μη νόμιμες και μη νομιμοποιητές με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του

ν. 3448/2006, διότι (α) όσον αφορά τις δαπάνες που καταβλήθηκαν με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα δεν προβλέπονταν από διάταξη νόμου ούτε ήταν λειτουργικές αφού δεν εξυπηρετούσαν τους σκοπούς του Δήμου, διότι, αφενός, δεν εμπίπτουν στο κανονιστικό πεδίο του άρθρου 24 του ΔΚΚ, αφετέρου, από τα δικαιολογητικά που επισυνάπτονταν στα οικεία χρηματικά εντάλματα δεν προέκυπτε η διαδικασία επιλογής, πόσοι και ποιοι δημότες συμμετείχαν στις φυσικοθεραπείες καθώς και πώς και με ποια ιδιότητα επελέγησαν τα είκοσι άτομα που διανυκτέρευσαν στο ξενοδοχείο στη ... και, τέλος, υπερέβαιναν το προσήκον μέτρο, και (β) όσον αφορά τη δαπάνη που καταβλήθηκε με το .../2000 χρηματικό ένταλμα για την αγορά από το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο ... «...» μηχανήματος για τη διενέργεια διοισοφαγείου υπερηχογραφήματος, ότι δεν εμπίπτει στο κανονιστικό πεδίο του άρθρου 262 παρ. 1 του ΔΚΚ, που αφορά αποκλειστικά στην επιχορήγηση νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου που εδρεύουν στην περιφέρεια του οικείου ΟΤΑ και αναπτύσσουν δραστηριότητες που εξυπηρετούν άμεσα τους κατοίκους της περιοχής, και όχι φορέων όπως τα νοσοκομεία, η δραστηριότητα των οποίων δεν περιορίζεται στα χωρικά πλαίσια συγκεκριμένου Δήμου και άπτεται ζητημάτων διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την προστασία της δημόσιας υγείας και, επιπλέον, ότι η δαπάνη δεν είναι λειτουργική καθόσον η μη πραγματοποίησή της δεν θα προκαλούσε προβλήματα στη λειτουργία του Δήμου ούτε θα εμπόδιζε την εκπλήρωση των επιδιωκόμενων από αυτόν σκοπών. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... ..., που υπέγραψε τα χρηματικά εντάλματα, με το σύνολο του ποσού, (β) ... ..., που υπέγραψε τα χρηματικά εντάλματα ... και .../2000, μέχρι του ποσού των 7.969.732 δραχμών, (γ) ... ..., που εντάλθηκε την εξόφληση του συνόλου των ενταλμάτων, με το σύνολο του ποσού, (δ) τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου ... .., ..., ..., ..., ... του ..., ... του ..., ... και ... .. (και ήδη οι κληρονόμοι αυτού ... .., ... και ... ..), που συμμετείχαν στη λήψη της .../6.10.2000 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου, μέχρι του ποσού του 1.000.000 δραχμών.

61. Σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω, εν όψει της ουσιαστικής παραδοχής της αναιρεσιβαλλόμενης ότι από τα επισυναπτόμενα στα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα δεν προέκυπτε ποιους δημότες αφορούσε η παροχή των υπηρεσιών αυτών, καθώς και η ιδιότητά τους και η διαδικασία επιλογής τους, ορθώς το δικάσαν Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις του άρθρου 24 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ορθά δε και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι οι ως άνω δαπάνες δεν είναι νόμιμες ούτε έχουν λειτουργικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι και υπό την τελευταία αυτή εκδοχή, είναι αναγκαία η τήρηση των όρων διαφάνειας τόσο κατά το

στάδιο της οργάνωσης της παροχής των σχετικών υπηρεσιών όσο και κατά το στάδιο της υλοποίησης των δράσεων αυτών. Επιπλέον κατ' ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 262 (παρ. 1) του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα έκρινε ότι η δαπάνη καταβολής ποσού 1.000.000 δραχμών στο ... Νοσοκομείο, που εδρεύει στην ... ..., είναι μη νόμιμη, δεδομένου ότι δεν εδρεύει στην περιφέρεια του Δήμου, και μη λειτουργική, δεδομένου ότι δεν εξυπηρετεί τους σκοπούς του Δήμου ούτε συμβάλλει άμεσα ή έμμεσα στην προαγωγή των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων ή των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων του, η κρίση της δε αυτή είναι ορθώς και πλήρως αιτιολογημένη. Περαιτέρω, για τον ίδιο λόγο (μη λειτουργικότητα των δαπανών αυτών), ορθώς το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, δεδομένου ότι δεν πληρούται η πρώτη από τις τιθέμενες από τις διατάξεις προϋποθέσεις. Επομένως, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με τον λόγο αυτό αναίρεσης είναι αβάσιμα και απορριπτέα.

62. Εξ άλλου, η επίκληση συγγνωστής πλάνης για τη διενέργεια της δαπάνης διοργάνωσης εκδρομής σεισμοπλήκτων δεν συνιστά παραδεκτό λόγο αναίρεσης, καθόσον δι' αυτής δεν πλήττεται κρίση της αναιρεσιβαλλόμενης. Επομένως, ο έβδομος λόγος αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί.

63. Με τον όγδοο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως δέκατος προβάλλεται, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 32.985.000 δραχμών (εργασίες καθαρισμού ρεμάτων), ότι το δικάσαν Τμήμα κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου και με πλημμελή αιτιολογία δέχθηκε ότι αφορούν σε κοινό έργο και δεν ήταν επείγουσες και, επιπλέον, ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006.

64. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 266 (παρ. 3) και 267 (παρ. 1) του ΔΚΚ και 17 (παρ. 1 και 2) του ν. 2539/1997 (φ. 244 Α'), προκύπτει ότι στους λοιπούς δήμους, πλην των Δήμων Αθηναίων, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης, η απευθείας ανάθεση της εκτέλεσης εργασιών γίνεται με απόφαση α) του Δημάρχου, στην περίπτωση που η αξία τους δεν υπερβαίνει το ποσό των 2.000.000 δραχμών ή ανεξαρτήτως ποσού εφόσον συντρέχουν έκτακτες και επείγουσες περιπτώσεις ειδικά αιτιολογημένες (βλ. άρθρο 266 παρ. 3, 267 παρ. 1 του ΔΚΚ και άρθρο 17 παρ. 1 ν. 2539/1997, φ. 244 Α'), β) της Δημαρχιακής Επιτροπής, στην περίπτωση που η αξία τους δεν υπερβαίνει το ποσό των 3.000.000 δραχμών (βλ. άρθρο 17 παρ. 2 του ν. 2539/1997, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9 παρ. 9 του ν. 2623/1998, φ. 139 Α'). Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 291 παρ. 4

του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο: «Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου επιτρέπεται η σύναψη σύμβασης, με την οποία δήμος ή κοινότητα αναθέτει σε επιχείρηση οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης την εκτέλεση έργου, εργασίας ή μεταφοράς ή τη διενέργεια προμήθειας, αν ο προϋπολογισμός καθενός από αυτά δεν υπερβαίνει το ποσό των οκτώ (8.000.000) εκατομμυρίων δραχμών». Εξ άλλου, προκειμένου να διαπιστωθεί το ύψος της δαπάνης και κατ' επέκταση, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, το επιτρεπτό της απευθείας ανάθεσης της εκτέλεσης συγκεκριμένων εργασιών λαμβάνεται υπόψη η συνολική δαπάνη που απαιτείται για να καλυφθούν οι ανάγκες του οικείου Δήμου και δεν είναι νόμιμος ο επιμερισμός της συνολικής δαπάνης εκτέλεσής τους σε περισσότερες μικρότερες ή μερικότερες όμοιες ή ομοειδείς κατηγορίες, με σκοπό την προσφυγή στην εξαιρετική διαδικασία της απευθείας ανάθεσης με βάση το ύψος της δαπάνης που προκύπτει από την κατάτμηση της συνολικής ποσότητας.

65. Με τις διατάξεις του άρθρου 42 (παρ. 1) του ν. 3731/2008 ορίζεται: «Συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί από πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος, με τις οποίες έχει ανατεθεί σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου η καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων και η αποκομιδή και διαχείριση αποβλήτων, καθώς και αντίστοιχου περιεχομένου συμβάσεις με αμιγείς δημοτικές ή κοινοτικές ή διαδημοτικές επιχειρήσεις, που εξακολουθούν να λειτουργούν σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 270 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (κυρωτ. ν. 3463/2006, Α' 114), θεωρούνται νόμιμες. Καταλογισμοί που έχουν γίνει εις βάρος αιρετών οργάνων, από την ανωτέρω αιτία, αίρονται». Με τις διατάξεις αυτές νομιμοποιούνται οι συμβάσεις που καταρτίστηκαν από τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ μέχρι την 23.12.2008 (ημερομηνία δημοσίευσης του ν. 3731/2008 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) και ήδη μέχρι τις 31.12.2010 (κατόπιν διαδοχικών παρατάσεων με την παρ. 1 του άρθρου 49 του ν. 3772/2009 και την παρ. 19 του άρθρου 282 του ν. 3852/2010), με τις οποίες ανατέθηκε, μεταξύ άλλων, σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και δημοτικές ή διαδημοτικές επιχειρήσεις η καθαριότητα κοινοχρήστων χώρων, όπως τα ρέματα, και η αποκομιδή και διαχείριση αποβλήτων του ΟΤΑ.

66. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι από τον Δήμο ...: (α) Με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα καταβλήθηκε ποσό 3.127.000 δραχμών στην εταιρεία "... ΟΕ" για τον καθαρισμό των ρεμάτων ανατολικών και βορείων περιοχών, αντίστοιχα, χωρίς να επισυνάπτονται οι οικείες αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων του Δήμου περί ανάθεσης των εργασιών αυτών και οι συναφθείσες αντίστοιχες

συμβάσεις. (β) Με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα καταβλήθηκε, δυνάμει των .../8.12.2000, .../8.12.2000, .../8.12.2000 και .../8.12.2000 αποφάσεων ανάθεσης του Δημοτικού Συμβουλίου ..., συνολικό ποσό 29.858.000 δραχμών (6.920.000 + 8.000.000 + 6.938.000 + 8.000.000) στη "Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης και Τεχνικών Έργων Δήμου ..." για την παροχή όμοιων υπηρεσιών, ήτοι τον καθαρισμό των ρεμάτων ανατολικών, βορείων, δυτικών και νοτίων περιοχών, αντίστοιχα, χωρίς να επισυνάπτονται τα σχετικά πρωτόκολλα παραλαβής των εργασιών αυτών. Με βάση τα πραγματικά αυτά περιστατικά, το Τμήμα, αφού δέχθηκε ότι αφορούσαν στην ανάθεση κατά το ίδιο χρονικό διάστημα όμοιων εργασιών που αποτελούσαν τμήμα ενός ενιαίου έργου, έκρινε ότι οι δαπάνες αυτές είναι μη νόμιμες διότι: (α) όσον αφορά τις δαπάνες που πληρώθηκαν με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα δεν εγκρίθηκαν με απόφαση του αρμοδίου οργάνου και (β) όσον αφορά τις δαπάνες που πληρώθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, οι σχετικές εργασίες μη νομίμως ανατέθηκαν απευθείας, μετά από τεχνητή κατάτμηση της συνολικής δαπάνης τους, με σκοπό την αποφυγή διενέργειας διαγωνισμού, καθόσον ο συνολικός προϋπολογισμός τους, ανερχόμενος σε 29.858.000 δραχμές υπερβαίνει το ποσό των 8.000.000 δραχμών που τίθεται, με το άρθρο 291 παρ. 4 του ΔΚΚ, ως όριο για την απευθείας ανάθεση εργασιών σε δημοτική επιχείρηση, ούτε άλλωστε αποδεικνύεται ότι συνέτρεξε κάποια από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 266 παρ. 3 του ΔΚΚ περιστάσεις (όπως κατεπείγουσα ανάγκη για την άμεση αντιμετώπιση απρόβλεπτων ή έκτακτων περιστατικών), που να δικαιολογεί την απευθείας ανάθεσή τους. Επιπλέον έκρινε ότι δεν νομιμοποιούνται με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν πληρούνται οι σωρευτικά απαιτούμενες, από τις εν λόγω διατάξεις, προϋποθέσεις και, συγκεκριμένα, όσον αφορά τις δαπάνες που πληρώθηκαν με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, διότι δεν έχουν εγκριθεί από το αρμόδιο όργανο και, συνεπώς, δεν πληρούται η δεύτερη (υπό στοιχ. β') από τις τιθέμενες για τη νομιμοποίησή τους προϋποθέσεις, ενώ, όσον αφορά τις δαπάνες που πληρώθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, διότι δεν αποδεικνύεται ότι ο σκοπός για τον οποίο διενεργήθηκαν έχει εκπληρωθεί δεδομένου ότι δεν επισυνάπτονταν πρωτόκολλα παραλαβής των εργασιών και, συνεπώς, δεν πληρούται η τρίτη (υπό στοιχ. γ') από τις τιθέμενες για τη νομιμοποίησή τους προϋποθέσεις. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... και (β) ... ..., που υπέγραψαν τα χρηματικά εντάλματα, (γ) ... που εντάλθηκε την εξόφλησή τους με το ποσό των 32.985.000 δραχμών και (δ) τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου ... .., ..., ..., ... του ..., ... του ..., ... και ... .. (και ήδη οι κληρονόμοι αυτού ... .., ... και ... ..) που

συμμετείχαν στη λήψη των .../8.12.2000, .../8.12.2000, .../8.12.2000 και .../8.12.2000 αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου, μέχρι του ποσού των 29.858.000 δραχμών.

67. Σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει κατά πλειοψηφία ότι, αν και ορθώς κρίθηκε από το δικάσαν Τμήμα ότι οι επίμαχες δαπάνες δεν είναι νόμιμες αφού οι μεν ενταλθείσες με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα δεν είχαν εγκριθεί με απόφαση του αρμοδίου οργάνου, οι δε ενταλθείσες με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα αφορούσαν στην πληρωμή ανταλλάγματος για την παροχή όμοιων και ομοειδών εργασιών η αξία των οποίων υπερέβαινε το ποσό των 8.000.000 δραχμών και ανατέθηκαν απευθείας στη δημοτική επιχείρηση μετά από κατάτμηση της σχετικής δαπάνης, πλημμελώς παρέλειψε να εφαρμόσει τις διατάξεις του άρθρου 42 (παρ. 1) του ν. 3731/2008, με τις οποίες οι επίμαχες δαπάνες που απορρέουν από συμβάσεις που αφορούν στον καθαρισμό κοινοχρήστων χώρων, έχουν νομιμοποιηθεί. Επομένως για τον λόγο αυτό που, ως αναγόμενος στον εφαρμοστέο κανόνα δικαίου, εξετάζεται αυτεπαγγέλτως, η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει κατά το μέρος αυτό να αναιρεθεί.

68. Μειοψήφησαν η Αντιπρόεδρος Αγγελική Μαυρουδή και η Σύμβουλος (και ήδη Αντιπρόεδρος) Μαρία Αθανασοπούλου, οι οποίες διατύπωσαν τη γνώμη ότι το νομιμοποιητικό εύρος της διάταξης του άρθρου 42 παρ. 1 του ν. 3731/2008, της οποίας άλλωστε δεν γίνεται επίκληση στο αναιρετήριο, δεν εκτείνεται στη θεραπεία κάθε είδους πλημμέλειας των καταρτισθέντων από πρωτοβάθμιους ΟΤΑ συμβάσεων καθαριότητας κοινόχρηστων χώρων και αποκομιδής και διαχείρισης αποβλήτων και ειδικότερα, όπως εν προκειμένω, της εκ των υστέρων νομιμοποίησης πληρωμής δαπανών με χρηματικά εντάλματα χωρίς την επισύναψη των οικείων εγκριτικών αποφάσεων των αρμοδίων οργάνων του Δήμου περί ανάθεσης των ανωτέρω εργασιών και την επισύναψη των σχετικών πρωτοκόλλων παραλαβής των οικείων εργασιών, ούτε της θεραπείας της μη νόμιμης απευθείας ανάθεσης των σχετικών εργασιών μετά από τεχνητή κατάτμηση της συνολικής δαπάνης τους, με σκοπό την αποφυγή διενέργειας διαγωνισμού, αλλά με την εν λόγω διάταξη προβλέπεται αποκλειστικά ότι οι ως άνω συμβάσεις θεωρούνται νόμιμες, υπό την έννοια ότι είναι επιτρεπτή πλέον η μέχρι τότε μη προβλεπόμενη (εν όψει και της αρχής της οικονομικότητας) ανάθεση εκτέλεσης των επίμαχων εργασιών σε τρίτους, πλην του υπηρετούντος προσωπικού των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και ειδικότερα σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και σε δημοτικές ή κοινοτικές ή διαδημοτικές επιχειρήσεις.

69. Με τον ένατο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως ενδέκατος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 14.110.463 δραχμών (επισκευές σεισμόπληκτων ιδιοκτησιών), κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου δέχθηκε ότι δεν εμπίπτει στη γενική διάταξη του άρθρου 24 παρ. 1 του ΔΚΚ και ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, σε κάθε δε περίπτωση πραγματοποιήθηκε κατά συγγνωστή πλάνη.

70. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') στην αρμοδιότητα των δήμων ανήκει «[η] διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων» και «η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων» των κατοίκων τους, (άρθρο 24 παρ. 1 περ. α') κύρια μέριμνά τους δε είναι, μεταξύ άλλων, και «η μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων» (άρθρο 24 παρ. 1 περ. δ') και «η προστασία της ζωής και της υγείας των κατοίκων τους και η κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων πρόληψης, άμεσης βοήθειας και θεραπείας» (άρθρο 24 παρ. 1 περ. η'). Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών στην αρμοδιότητα των δήμων ανήκει η εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους αυτής εμπίπτει και η υλοποίηση προγραμμάτων στεγαστικής συνδρομής υπό την έννοια είτε της παροχής οικονομικών βοηθημάτων είτε της δημιουργίας υποδομών στέγασης και της παραχώρησης οικημάτων για την κάλυψη των αναγκών δημοτών που βρίσκονται σε συνθήκες αστεγίας (πρβλ. άρθρο 247 παρ. 1 του π.δ/τος 410/1995 και άρθρο 37 παρ. 2 περ. β εδ. ββ του ν. 3801/2009). Δεν εμπίπτει όμως στην αρμοδιότητα των δήμων η παροχή στεγαστικής συνδρομής σε σεισμόπληκτους υπό τη μορφή της εκτέλεσης εργασιών και προμηθειών για την επισκευή σεισμόπληκτων ιδιωτικών κατοικιών και η πληρωμή των σχετικών δαπανών, όταν η πολιτεία παρέχει σε αυτούς, μέσω ειδικής πρόβλεψης, συγκεκριμένη παροχή. Σε κάθε όμως περίπτωση, ήτοι και στην περίπτωση της κατ' εξαίρεση ανάληψης της υποχρέωσης διενέργειας εργασιών αυτού του είδους από τον Δήμο, η νομιμότητα ή λειτουργικότητα των δράσεων αυτών και συναφώς των οικείων δαπανών που διατίθενται για την υλοποίησή τους, συναρτάται με τη διαφάνεια του τρόπου υλοποίησης τους και πρέπει να αιτιολογείται προσηκόντως η επιλογή των ωφελούμενων από τις δράσεις αυτές κατοικιών.

71. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικής περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι ο Δήμος ... κατέβαλε: (α) Με το .../2000 δαπάνη ποσού 3.880.453 δραχμών στον ... για «προμήθεια οικοδομικών υλικών», χωρίς να επισυνάπτεται σχετική απόφαση ανάθεσης. (β) Με τα ..., ..., ..., ... και .../2000

χρηματικά εντάλματα δαπάνη συνολικού ποσού 5.510.010 δραχμών στην εταιρεία "... ΑΕΒΕ" για «συντήρηση και επισκευή σεισμόπληκτων ιδιοκτησιών» και συγκεκριμένα για την προμήθεια τζαμιών, κασωμάτων αλουμινίου, μεντεσέδων, ράουλων, κασών και σε εργασίες τοποθέτησης κρυστάλλων και κουφωμάτων, χωρίς να επισυνάπτονται σχετικές αποφάσεις ανάθεσης. (γ) Με τα ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, δυνάμει της από 1.9.2000 απόφασης ανάθεσης του Δημάρχου ..., δαπάνη συνολικού ποσού 4.720.000 δραχμών στον ... ..., για «εργασίες αρωγής σε κτίρια ανακατασκευής σεισμοπλήκτων ιδιοκτησιών».

72. Με βάση τα πραγματικά αυτά περιστατικά έκρινε ότι οι δαπάνες αυτές είναι μη νόμιμες καθόσον δεν εμπίπτουν στο κανονιστικό πλαίσιο του άρθρου 24 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, δεδομένου ότι η επισκευή των σεισμόπληκτων οικιών καλύπτεται μέσω δανείων, που η πολιτεία χορηγεί στους σεισμόπληκτους για τον σκοπό αυτό (βλ. οικ/6786/ΤΠ31/19.11.1999 "Αποκατάσταση των ζημιών από το σεισμό της 7ης Σεπτεμβρίου 1999 στο Νομό Αττικής" κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, φ. 2038 Β', Π2Α/1468/14.7.2000 "Εφάπαξ οικονομική ενίσχυση για αποζημίωση οικοσκευής σεισμοπαθών κατοίκων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεως Περιφέρειας Αττικής" κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας και Πρόνοιας, φ. 936 Β'). Περαιτέρω, έκρινε ότι οι δαπάνες αυτές δεν έχουν λειτουργικό χαρακτήρα διότι δεν εξυπηρετούν τους σκοπούς του Δήμου, ενώ από τα δικαιολογητικά τους δεν προέκυπτε ούτε ποιες κατοικίες επισκευάστηκαν ούτε με ποια διαδικασία επελέγησαν. Τέλος, έκρινε ότι για τους ίδιους λόγους οι δαπάνες αυτές δεν νομιμοποιούνται με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν πληρούται η πρώτη (υπό στοιχ. α') από τις, τιθέμενες από τις ανωτέρω διατάξεις, προϋποθέσεις για τη νομιμοποίησή τους (πρόβλεψη από τον νόμο ή εξυπηρέτηση των σκοπών που οι δήμοι επιδιώκουν) και, επιπλέον, όσον αφορά στις ενταλθείσες με τα ..., ..., ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα δαπάνες, δεν πληρούται και η δεύτερη (υπό στοιχείο β') από τις, τιθέμενες από τις ανωτέρω διατάξεις, προϋποθέσεις, αφού δεν έχουν εγκριθεί από τα αρμόδια όργανα. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι: (α) ... ... και (β) ... ..., που υπέγραψαν τα χρηματικά εντάλματα και (γ) ... ... που εντάλθηκε την εξόφλησή τους.

73. Κατ' ακολουθίαν αυτών και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω, ορθώς το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 24 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, 26 παρ. 1 του

ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, ορθά δε και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι οι ως άνω δαπάνες δεν προβλέπονται από διάταξη νόμου, ούτε είναι λειτουργικές και ο περί του αντιθέτου προβαλλόμενος λόγος αναίρεσης είναι αβάσιμος και απορριπτέος. Επιπλέον ορθώς και με πλήρη αιτιολογία απέρριψε τον προβληθέντα λόγο έφεσης ότι οι δαπάνες αυτές αφορούσαν σε μεταφορά μετρητών της ΔΕΗ και αποκατάσταση βλαβών του ηλεκτρικού δικτύου, με την ουσιαστική παραδοχή ότι δεν ανταποκρίνεται στα επισυναπτόμενα στα χρηματικά εντάλματα τιμολόγια από τα οποία προκύπτει ότι η διενέργειά τους αφορούσε σε άλλη αιτία, και επιπλέον με την αιτιολογία ότι και η εκτέλεση των εργασιών αυτών δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητά του ούτε εξυπηρετεί τους σκοπούς του.

74. Εξ άλλου, η επίκληση συγγνωστής πλάνης για τη διενέργεια της επίμαχης δαπάνης δεν συνιστά παραδεκτό λόγο αναίρεσης, καθόσον δι' αυτής δεν πλήττεται κρίση της αναιρεσιβαλλόμενης.

75. Με τον δέκατο λόγο αναίρεσης που εξετάζεται ως δωδέκατος προβάλλεται ότι το δικάσαν Τμήμα, αναφορικά με τη δαπάνη συνολικού ποσού 3.677.500 δραχμών (αποζημίωση ιδιώτη θιγόμενου εκ ρυμοτομίας) κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου δέχθηκε ότι δεν είναι νόμιμη, καθόσον διενεργήθηκε για να προχωρήσει και να ολοκληρωθεί η σχετική ρυμοτομική απαλλοτρίωση και είναι, πάντως, καταλογιστέα σε εκείνους υπέρ των οποίων έγινε, και, περαιτέρω, ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, σε κάθε δε περίπτωση πραγματοποιήθηκε κατά συγγνωστή πλάνη.

76. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24 του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995, φ. 231 Α') στην αρμοδιότητα των δήμων, «κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της» (παρ. 1 περ. α'), ανήκει «[η] διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων» (παρ. 1). Δεν εμπίπτει δε στην αρμοδιότητά τους η καταβολή, αντί των υπόχρεων, αποζημίωσης θιγόμενου ρυμοτομίας, δεδομένου ότι μια τέτοια αρμοδιότητα διάθεσης δημοσίου χρήματος από Δήμο πρέπει να προβλέπεται ρητώς από τον νόμο εν όψει της δημοσιονομικής επιβάρυνσης που συνεπάγεται. Ως εκ τούτου η καταβολή της σχετικής δαπάνης δεν είναι νόμιμη και, επιπλέον, ούτε λειτουργική, αφού δεν εξυπηρετεί τους εν γένει σκοπούς των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης για τον ίδιο δε λόγο δεν εμπίπτει σε εκείνες που νομιμοποιούνται με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006.

77. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το δικάσαν Τμήμα, κατά την ανέλεγκτη αναιρετικώς περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε ότι με το .../2000 χρηματικό ένταλμα του Δήμου ... καταβλήθηκε στον ... .. δαπάνη ποσού 3.677.500 δραχμών, η οποία εγκρίθηκε με την .../19.7.1999 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ..., ως αποζημίωση που όφειλαν να καταβάλουν σ' αυτόν όμοροι ιδιοκτήτες για ακίνητό του που βρίσκονταν στη λεωφόρο ... μεταξύ ΟΤ 24-25, το οποίο απαλλοτριώθηκε δυνάμει της .../1976 πράξης προσκύρωσης και αναλογισμού αποζημίωσης. Με βάση τα πραγματικά αυτά περιστατικά έκρινε ότι η δαπάνη αυτή είναι μη νόμιμη και μη νομιμοποιητέα με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, διότι δεν προβλέπεται από διάταξη νόμου ούτε είναι λειτουργική για τον οικείο Δήμο. Με τις παραδοχές αυτές έκρινε, περαιτέρω, ότι οι δαπάνες αυτές συνιστούν έλλειμμα στη διαχείριση, οικονομικού έτους 2000, του Δήμου ..., για την αναπλήρωση του οποίου νομίμως καταλογίστηκαν οι (α) ... .. και (β) ... .., που υπέγραψε το οικείο χρηματικό ένταλμα, (γ) ... .. που εντάλθηκε την εξόφλησή του και (δ) τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου ... .., ..., ..., ..., ... του ..., ..., ... του ... και ... .. (και ήδη οι κληρονόμοι αυτού ... .., ... και ... ..), που συμμετείχαν στη λήψη της γενεσιουργού της μη νόμιμης δαπάνης .../19.7.1999 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου ....

78. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω το Δικαστήριο κρίνει ότι ορθώς το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 24 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ορθά δε και με πλήρη αιτιολογία έκρινε ότι η ως άνω δαπάνη δεν προβλέπεται από διάταξη νόμου, ούτε είναι λειτουργική και, περαιτέρω, ότι για τον ίδιο λόγο, δεν δύναται να νομιμοποιηθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 26 παρ. 1 του ν. 3274/2004 και 29 παρ. 8 του ν. 3448/2006, δεδομένου ότι δεν πληρούνται η πρώτη από τις τιθέμενες από τις διατάξεις αυτές προϋπόθεση για τη νομιμοποίησή της (πρόβλεψη από τον νόμο ή εξυπηρέτηση των σκοπών που οι Δήμοι επιδιώκουν). Επομένως, ο περί του αντιθέτου προβαλλόμενος λόγος αναίρεσης είναι αβάσιμος και απορριπτέος.

79. Εξ άλλου, η επίκληση συγγνωστής πλάνης για τη διενέργεια της επίμαχης δαπάνης δεν συνιστά παραδεκτό λόγο αναίρεσης, καθόσον δι' αυτής δεν πλήττεται κρίση της αναιρεσιβαλλόμενης.

80. Με τον δέκατο τρίτο λόγο αναίρεσης προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του νόμου το δικάσαν Τμήμα δέχθηκε ότι δεν τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 34 παρ. 1 του ν. 3801/2009 σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 4 του ν. 3838/2010.

81. Ο λόγος αυτός είναι αβάσιμος και απορριπτέος, καθόσον, όπως ορθά δέχτηκε η αναιρεσιβαλλόμενη, στο πεδίο εφαρμογής των νομιμοποιητικών διατάξεων του άρθρου 34 του ν. 3801/2009, μετά την επέκταση της ισχύος τους με το άρθρο 29 παρ. 4 του ν. 3838/2010, εμπίπτουν δαπάνες που καταβλήθηκαν μετά την 1.1.2004, διότι οι προγενεστέρως διενεργηθείσες καλύπτονται χρονικά από τις νομιμοποιητικές διατάξεις των άρθρων 26 παρ.1 και 2 του ν. 3274/2004 και 29 παρ.8 του ν. 3448/2006 (πρακτικά ΕλΣ Ολ. της 15^{ης} Γεν. Συν. της 6.10.2010, Θέμα Γ').

82. Με τον δέκατο τέταρτο λόγο αναίρεσης προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 105 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το ν. 4129/2013 (φ. 52 Α') το δικάσαν Τμήμα δεν απήλλαξε τους αναιρεσειόντες ή δεν μείωσε το καταλογιστέο ποσό στο 1/10 για το σύνολο των αναιρεσειόντων.

83. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του ν. 3801/2009, ήδη κωδικοποιηθέντος στο άρθρο 105 του Κώδικα νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, προβλέπει τα εξής: «Το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά την εκδίκαση του ένδικου μέσου της έφεσης ενώπιον των Τμημάτων του, καθώς και κατά την εκδίκαση του ένδικου μέσου της αίτησης αναίρεσης ενώπιον της Ολομελείας του, σε υποθέσεις από καταλογιστικές πράξεις, που εκδόθηκαν από οποιαδήποτε αιτία σε βάρος των αιρετών οργάνων Δήμων και Κοινοτήτων ή σε βάρος υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης τούτων (...), από Υπουργούς ή από μονομελή ή συλλογικά όργανα της Διοίκησης ή από όργανα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και αναφέρονται σε χρονικό διάστημα μέχρι 1.7.2005, μπορεί αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση του βαρυνόμενου με τον καταλογισμό, που υποβάλλεται με το δικόγραφο του ένδικου μέσου ή των προσθέτων λόγων αυτού, να μειώσει το ποσό του καταλογισμού ως το ένα δέκατο του καταλογισθέντος ποσού, καθώς και να απαλλάξει τον υπαίτιο από τις προσαυξήσεις ή τόκους επί του καταλογισθέντος κεφαλαίου και αν ακόμη υφίσταται ελαφρά αμέλεια αυτού. Για την πιο πάνω μείωση ή απαλλαγή το Δικαστήριο συνεκτιμά το βαθμό της υπαιτιότητας του καταλογισθέντος, την προσωπική και οικογενειακή οικονομική του κατάσταση, τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης, τις συνθήκες τέλεσής της και το επελθόν αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει, επίσης τον καταλογισθέντα από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, αν κρίνει ότι συνέτρεχε στο πρόσωπο του καταλογισθέντος συγγνωστή πλάνη για το δημιουργηθέν έλλειμμα. (...)». Με τις διατάξεις αυτές παρέχεται η ευχέρεια στους δικαστικούς σχηματισμούς του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά την εκδίκαση διαφορών από καταλογιστικές πράξεις που αναφέρονται στο χρονικό διάστημα μέχρι την 1.7.2005 και οι οποίες έχουν εκδοθεί σε βάρος αιρετών οργάνων

πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. και υπαλλήλων της οικονομικής διαχείρισης τούτων, να μειώσουν το ποσό του καταλογισμού μέχρι το ένα δέκατο της οφειλής, καθώς και να απαλλάξουν τον καταλογισθέντα από προσαυξήσεις ή τόκους, είτε αυτεπάγγελτα, είτε κατόπιν αίτησης του βαρυνόμενου. Η ως άνω μείωση ή η απαλλαγή ενεργείται κατά συνεκτίμηση του βαθμού υπαιτιότητας του καταλογισθέντος, της βαρύτητας της δημοσιονομικής παράβασης, των συνθηκών υπό τις οποίες τελέστηκε και του επελθόντος αποτελέσματος, καθώς και της προσωπικής και οικογενειακής οικονομικής του κατάστασης. Παρέχεται, ακόμα, η ευχέρεια στο δικαστήριο να απαλλάξει τον καταλογισθέντα από το συνολικό ποσό του καταλογισμού, εάν κρίνει ότι στο πρόσωπό του συνέτρεχε συγγνωστή πλάνη κατά την πρόκληση του ελλείμματος (βλ. μεταξύ άλλων ΕΛΣ Ολ. 719, 2976/2012, 1397/2014, 1810/2014, 2291/2014, 1756/2015, 2927/2015, 3381/2015). Η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, σχετικά με τον προσδιορισμό από αυτό του ύψους της μείωσης υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο για παράβαση των ανωτέρω διατάξεων, μόνο αν κριθεί ότι το δικαστήριο αυτό υπερέβη τα άκρα όρια της διαγραφόμενης από τις εν λόγω διατάξεις εξουσίας του (πρβλ. Ολ. Α.Π. 9/2015, 10/2017, ΣτΕ 1481, 3329, 3793/2014, 15/2018). Η κρίση δε του δικαστηρίου της ουσίας περί της συνδρομής ή μη συγγνωστής πλάνης, εν όψει των ανέλεγκτων κατ' αναίρεση περί πραγμάτων παραδοχών του, συνιστά νομικό χαρακτηρισμό, ο οποίος ελέγχεται στην κατ' αναίρεση δίκη μόνο ως προς το αν τα δεκτά γενόμενα πραγματικά περιστατικά υπάγονται στη νομική έννοια της συγγνωστής πλάνης.

84. Στην υπό κρίση περίπτωση, το δικάσαν Τμήμα θεμελίωσε την κρίση του ότι δεν συντρέχει συγγνωστή πλάνη στο πρόσωπο των ήδη αναιρεσειόντων ως προς την πρόκληση του ελλείμματος, δεχόμενο ότι αυτοί λόγω της ιδιότητάς τους ως Δήμαρχος (ο 1^{ος} των τότε εκκαλούντων) και ως μέλη οργάνου διοίκησης (Δημοτικού Συμβουλίου) του Δήμου (οι 2^{ος} έως 10^{ος} από τους τότε εκκαλούντες και ο δικαιοπάροχος των 11^{ης}, 12^{ου} και 13^{ης} από τους τότε εκκαλούντες) και της ενασχόλησής τους με τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, και, περαιτέρω, βάσει της θέσης τους και των υπηρεσιακών καθηκόντων των λοιπών (οι 14^{ος} και 15^η από τους τότε εκκαλούντες), μπορούσαν και όφειλαν να γνωρίζουν ότι οι προαναφερόμενες δαπάνες και υπηρεσίες δεν είναι νόμιμες, αφού αυτές, κατά περίπτωση, είτε δεν προβλέπονταν στον νόμο, είτε δεν είχε ακολουθηθεί η νόμιμη διαδικασία ανάθεσής τους, και, επιπλέον, δεν δικαιολογεί πλάνη τους η επίκληση των συνθηκών που δημιουργήθηκαν από τον σεισμό της 7.9.1999, καθόσον, σε κάθε περίπτωση, η αντιμετώπιση των συνεπειών του έπρεπε να γίνει σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις του νόμου, κι όχι με καταστρατήγησή του. Υπό τις παραδοχές αυτές, η κρίση του Τμήματος, εν όψει και της μη προβολής ενώπιόν του ειδικότερων ισχυρισμών περί της συνδρομής συγγνωστής πλάνης σε κάθε έναν από τους

ήδη αναιρεσειόντες, είναι πλήρως, σαφώς και ειδικώς αιτιολογημένη, και συνεπώς ο περί του αντιθέτου λόγος αναίρεσης είναι απορριπτός ως αβάσιμος.

85. Περαιτέρω, για τη θεμελίωση της κρίσης του ως προς το αν συντρέχει περίπτωση μείωσης του ποσού του καταλογισμού, αφού συνεκτίμησε τα κριτήρια που τίθενται από τη διάταξη αυτή και ιδίως, τον βαθμό της υπαιτιότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη ότι με την καταλογιστική πράξη δεν τους επιβλήθηκαν προσαυξήσεις, τη βαρύτητα της δημοσιονομικής παράβασης για καθένα από αυτούς εν όψει και των ειδικότερων καθηκόντων τους, την προσωπική και οικογενειακή οικονομική τους κατάσταση, όπως αυτή προέκυπτε από τα προσκομισθέντα ενώπιόν του πιστοποιητικά και εκκαθαριστικά σημειώματα και, τέλος, κρίνοντας ότι από τα στοιχεία του φακέλου δεν προέκυπτε ότι οι επίμαχες δαπάνες έγιναν προς ίδιον όφελός τους, αποφάνθηκε ότι συντρέχει περίπτωση μείωσης του ποσού του καταλογισμού στα πέντε δέκατα (5/10) για τον καθένα από τους 1^ο έως 10^ο από τους τότε εκκαλούντες (Δήμαρχο και μέλη Δημοτικού Συμβουλίου), στα τρία δέκατα (3/10) για τον 14^ο και τη 15^η από τους τότε εκκαλούντες (Ελεγκτή Εσόδων - Εξόδων ΟΤΑ και Προϊσταμένη Οικονομικού) και στο ένα δέκατο (1/10) για τους 11^η, 12^ο και 13^η από τους τότε εκκαλούντες.

86. Με τις παραδοχές αυτές, η Ολομέλεια, δικάζουσα αναιρετικώς, κρίνει ότι ορθά το Τμήμα ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 37 του ν. 3801/2009, κινούμενο εντός των ορίων της διαγραφόμενης από τη διάταξη του άρθρου 37 παρ. 1 του ν. 3801/2009 διακριτικής του ευχέρειας, καθόσον για τον σχηματισμό της κρίσης του το Τμήμα νόμιμα συνεκτίμησε τα στοιχεία που είχαν τεθεί υπόψη του, η δε κρίση του αυτή είναι επαρκώς αιτιολογημένη, και συνεπώς ο περί του αντιθέτου λόγος αναίρεσης είναι απορριπτός ως αβάσιμος.

87. Σύμφωνα με όσα προηγουμένως κρίθηκαν και έγιναν κατά πλειοψηφία δεκτά, η ένδικη αίτηση πρέπει (α) να γίνει εν μέρει δεκτή και να μεταρρυθμιστεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά το κεφάλαιό της που αφορά στη νομιμότητα του καταλογισθέντος σε βάρος των αναιρεσειόντων υπό στοιχεία 1 (... ..), 2 (... .. του ...), 3 (... ..), 5 (... ..), 6 (... του ...), 7 (... ..), 10 (... ..), 11 (... ..), 12 (... ..) και 13 (... ..), 14 (... ..) και 15 (... ..), αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και (β) να απορριφθεί η αίτηση ως προς τους λοιπούς αιτούντες.

88. Μετά την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης κατά τα ανωτέρω, η υπόθεση, που δεν χρειάζεται διερεύνηση κατά το πραγματικό της μέρος, πρέπει να διακρατηθεί και να δικαστεί στην ουσία από την Ολομέλεια (άρθρο 116 του π.δ/τος 1225/1981).

89. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, κατά το μέρος που δεν πλήττεται, έγινε, μεταξύ άλλων, δεκτό, ως προς τους ανωτέρω αναιρεσεύοντες, ότι το αρχικώς καταλογισθέν σε βάρος τους ποσό, με την 47/2011 πράξη του Β' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, πρέπει, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 37 του ν. 3701/2009, να μειωθεί ως εξής: (i) Στα πέντε δέκατα (5/10) για τους αναιρεσεύοντες: (α) υπό στοιχείο 1 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 182.865,07 ευρώ, (β) υπό στοιχείο 2 (... .. του ...) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 86.619,95 ευρώ, (γ) υπό στοιχείο 3 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 86.619,95 ευρώ, (δ) υπό στοιχείο 5 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 50.675,71 ευρώ, (ε) υπό στοιχείο 6 (... .. του ...) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 50.675,71 ευρώ, (στ) υπό στοιχείο 7 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 50.675,71 ευρώ και (ζ) υπό στοιχείο 10 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 45.279,53 ευρώ. (ii) Στα τρία δέκατα (3/10) για τους αναιρεσεύοντες: (α) υπό στοιχείο 14 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος του καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 109.719,04 ευρώ και (β) υπό στοιχείο 15 (... ..) και περιορίστηκε το σε βάρος της καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 108.719,77 ευρώ. (iii) Στο ένα δέκατο (1/10) για τους αναιρεσεύοντες υπό στοιχεία 11 (... ..), 12 (... ..) και 13 (... ..), κληρονόμους του ... .., και περιορίστηκε το σε βάρος τους καταλογισθέν ποσό μέχρι το ποσό των 10.135,14 ευρώ, ευθυνόμενοι κατά τον λόγο της κληρονομικής τους μερίδας.

90. Επομένως, ως προς τους ανωτέρω πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή η έφεση και να μεταρρυθμιστεί η καταλογιστική πράξη και από το τελικώς καταλογισθέν σε βάρος των ως άνω αναιρεσειόντων, όπως διαμορφώθηκε μετά τη μεταρρύθμιση της καταλογιστικής πράξης από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, πρέπει να αφαιρεθούν, αντιστοίχως, τα ακόλουθα ποσά: (α) Αναφορικά με τον αναιρεσειόντα υπό στοιχείο 1 (... ..), ποσό 48.400,59 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 96.801,17 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό

των 134.464,48 ευρώ. (β) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 2 (... .. του ...), ποσό 43.812,18 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 42.807,77 ευρώ. (γ) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 3 (... ..), ποσό 43.812,18 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 42.807,77 ευρώ. (δ) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 5 (... ..), ποσό 43.812,18 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 6.863,53 ευρώ. (ε) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 6 (... .. του ...), ποσό 43.812,18 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 6.863,53 ευρώ. (στ) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 7 (... ..), ποσό 43.812,18 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 6.863,53 ευρώ. (ζ) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 10 (... ..), ποσό 43.812,18 ευρώ που αντιστοιχεί στα πέντε δέκατα (5/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 1.467,35 ευρώ. (η) Αναφορικά με τον αναιρεσεύοντα υπό στοιχείο 14 (... ..), ποσό 29.040,36 ευρώ που αντιστοιχεί στα τρία δέκατα (3/10) του ποσού των 96.801,17 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος του αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 80.678,68 ευρώ. (θ) Αναφορικά με την αναιρεσεύουσα υπό στοιχείο 15 (... ..), ποσό

29.040,36 ευρώ που αντιστοιχεί στα τρία δέκατα (3/10) του ποσού των 96.801,17 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος της αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος του καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 79.679,41 ευρώ. (ι) Αναφορικά με τους αναιρεσιόντες υπό στοιχεία 11 (... ...), 12 (... ...) και 13 (... ...), κληρονόμους του ... ..., ποσό 8.762,44 ευρώ που αντιστοιχεί στα ένα δέκατο (1/10) του ποσού των 87.624,36 ευρώ, που καταλογίστηκε σε βάρος τους αναφορικά με τις εργασίες καθαρισμού ρεμάτων, οι δαπάνες των οποίων καταβλήθηκαν με τα ..., ..., ... και .../2000 χρηματικά εντάλματα, και να περιοριστεί το σε βάρος τους καταλογισθέν συνολικό ποσό μέχρι το ποσό των 1.372,70 ευρώ, ευθυνόμενοι κατά τον λόγο της κληρονομικής τους μερίδας.

91. Μετά από αυτά δεν τίθεται ζήτημα επιστροφής του κατατεθέντος από αυτούς για την άσκηση της έφεσης παραβόλου δεδομένου ότι αυτό έχει ήδη επιστραφεί με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

92. Κατ' εκτίμηση των περιστάσεων και ιδίως της καταβολής, για την άσκηση της αίτησης, από όλους τους αιτούντες ενός μόνο παραβόλου, λόγω της εις ολόκληρον οφειλής τους, να διαταχθεί η απόδοσή του στους αναιρεσιόντες (άρθρο 73 παρ. 5 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο).

93. Τέλος, μετ' εκτίμηση των περιστάσεων, τα δικαστικά έξοδα να συμψηφιστούν μεταξύ των διαδίκων (άρθρο 275 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση αναίρεσης ως προς τους αναιρεσιόντες (α) ... του ... (υπό στοιχείο 4), (β) ... του ... (υπό στοιχείο 8) και (γ) ... του ... (υπό στοιχείο 9).

Δέχεται εν μέρει την αίτηση αναίρεσης ως προς τους αναιρεσιόντες (α) ... υπό στοιχείο 1), (β) ... του ... (υπό στοιχείο 2), (γ) ... του ... (υπό στοιχείο 3), (δ) ... του ... (υπό στοιχείο 5), (ε) ... του ... (υπό στοιχείο 6), (στ) ... του ... (υπό στοιχείο 7), (ζ) ... του ... (υπό στοιχείο 10), (η) ... του ... (υπό στοιχείο 14), (θ) ... του ... (υπό στοιχείο 15) και (ι) (... ..., ... και ... (υπό στοιχεία 11, 12 και 13) κληρονόμους του ... ..

Αναιρεί εν μέρει ως προς αυτούς την 870/2016 απόφαση του VII Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά τα οριζόμενα στο σκεπτικό.

Διακρατεί και δικάζει ως προς αυτούς την υπόθεση στην ουσία.

Δέχεται ως προς αυτούς εν μέρει την έφεση.

Μεταρρυθμίζει ως προς αυτούς τη 47/2011 καταλογιστική πράξη του Β΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και περιορίζει το καταλογισθέν με αυτήν ποσό ως εξής :

(α) μέχρι το ποσό των 134.464,48 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 1 (... ...),

(β) μέχρι το ποσό των 42.807,77 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 2 (... ...),

(γ) μέχρι το ποσό των 42.807,77 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 3 (... ...),

(δ) μέχρι το ποσό των 6.863,53 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 5 (... ...),

(ε) μέχρι το ποσό των 6.863,53 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 6 (... ...),

(στ) μέχρι το ποσό των 6.863,53 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 7 (... ...),

(ζ) μέχρι το ποσό των 1.467,35 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 10 (... ...),

(η) μέχρι το ποσό των 80.678,68 ευρώ όσον αφορά στον αναιρεσείοντα υπό στοιχείο 14 (... ...),

(θ) μέχρι το ποσό των 79.679,41 ευρώ όσον αφορά στην αναιρεσείουσα υπό στοιχείο 15 (... ...) και

(ι) μέχρι το ποσό των 1.372,70 ευρώ όσον αφορά στους αναιρεσείοντες υπό στοιχεία 11 (... ...), 12 (... ...) και 13 (... ...), κληρονόμους του ... ..., ευθυνόμενους κατά το λόγο της κληρονομικής τους μερίδας.

Διατάσσει την απόδοση του παραβόλου. Και

Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 10 και 12 Ιουνίου 2019.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ   Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΔΟΥΛΙΑΝΑΚΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στις 15 Σεπτεμβρίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ